St. 52 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v četrtek 2. marca 1922 Posamezna številka 20 stotink Letnik XLVII

EDINOST

Izhaja, izvzemši ponedeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik tiskarna Edinost. Tisk tiskarna Edinost. Naročnina znaša za mesec L 7. —, 3 mesece L 19.50, pol leta L 32. —, in celo leto L 60. Za inozemstvo mesečno 4 lire več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm.*) — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 cent., osmrtnice, in zahvale, poslanice in vabila po L 1· —, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2. — Mali oglasi po 20 st. beseda, najnanj pa L 2 — Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

PRVI KORAK

Kakor smo na kratko poročali že v včerajšnji številki, se je vršila pretekli ponedeljek seja goriškega izrednega pokraj. odbora, katero lahko imenujemo zgodovinsko sejo. S sklepi, ki so bili storjeni na tej velevažni seji, je bil postavljen nekak mejnik v zgodovini odnošajev med Lahi in Slovani ne samo na Goriškem, temveč tudi v vsej Julijski Krajini in v vsej Italiji.

Prvi sklep, ki je bil sprejet na predlog kom. dr. Pettarina, se tiče ohranitve deželne avtonomije. Goriški izredni pokr. odbor je svečano potrdil načelo, da se imajo avtonomne pravice novih pokrajin ohraniti v neprikrajšanem obsegu. Deželni zbori s svojimi zakonodajnimi in vsemi drugimi pravicami se morajo vzpostaviti. Uprava v novih pokrajinah mora ostati v rokah deželnih odborov, ki bodo izvrševali kot neodvisna upravna oblastva sklepe deželnih zborov ter nadzorovali delovanje in poslovanje vseh drugih avtonomnih ustanov v novih pokrajinah, predvsem seveda upravo občin. Občinske avtonomije se morajo tudi ohraniti v popolnem obsegu. Izredni pokr. odbor nalaga ožjemu izvršilnemu odboru, naj skrbi zato, da ne nastane za avtonomne pravice novih pokrajin, ki predstavljajo pridobljeno pravo, katero so jim svečano priznala tudi državna oblastva, v nobenem slučaju nikaka škoda.

Drugi predlog je stavil slovenski odbornik dr. Engelbert Besednjak. Nanaša se na tiste kraje Julijske Krajine, ki spadajo v področje generalnega civilnega komisarita v Trstu ki pa niso sestaven del Goriške, temveč so pripadali pred vojno h Kranjski oziroma h Koroški. To sta idrijski in postonjski politični okraj na Kranjskem in trbiški okraj ali takoimenovana Kanalska dolina na Koroškem. V teh krajih so še vedno v veljavi stari krajnski oziroma koroški deželni zakoni. Ureditev upravnega razmerja med temi odlomki dveh nekdanjih avstrijskih dežel in Goriško je neobhodni predpogoj za vzpostavitev avtonomije. Izredni pokrajinski odbor je sklenil, da se ti kraji končno priključijo h Goriški.

Najvažnejši pa je sklep, ki je bil sprejet na predlog sen. Bombiga in s katerim se ureja številno razmerje med Lahi in Slovenci v bodočem goriško-gradiščanskem deželnem zboru. Deželni zbor bo sestavljen iz 39 poslancev. Vsa Goriška bo razdeljena v dva volilna okraja. K prvemu bodo spadale vse laške občine, k drugemu pa slovenske občine. Prvi volilni okraj bo volil 20, drugi pa 19 poslancev. V praktičnem oziru pomeni to, da bi sedelo v goriškem deželnem zboru 20 Lahov in 19 Slovencev. Volitve se bodo vršile na podlagi splošne tajne in direktne volilne pravice, katere bodo deležne vse osebe, ki dovršijo 21. leto starosti.

To je na kratko vsebina teh velevažnih sklepov goriškega izrednega pokr. odbora. Bili so sprejeti z vsemi glasovi. Proti njim je glasoval le tržiški župan Bonavia. On je stavil poseben predlog za izenačenje uprave novih pokrajin z upravo stare Italije. S svojim predlogom je nastopil proti vzpostavitvi naših avtonomij, češ da se z njimi vzdržuje v naši deželi državi nevaren dualizem. Goričani so njegov predlog enodušno odklonili. Ostal je osamljen.

Nastop goriškega izrednega pokraj. odbora ima velikansko važnost, ker je prvi podal zares stvarno in srečno formulo resničnega sporazuma med nami in Lahi. Nobeno besedičenje, nobeno dobrikanje, nikake sladke besede na eno ali drugo stran nas ne morejo pripraviti niti za korak dalje proti sporazumu in sodelovanju, ako se ne najde zanj prikladna in celoto vprašanja objemajoča formula. Goriški Slovenci in Lahi so dali dragocen zgled, ki ga bo morala posnemati vsa naša dežela. Res je bilo treba enkrat napraviti konec raznim spletkarskim vabam, s katerimi so nekateri krogi iskali zahrbtne »sporazume« s posameznimi občinami ali celo posameznimi stanovi našega naroda. V tem oziru je bil storjen na Goriškem pretekli ponedeljek naravnost odločilen korak.

Žrtev, ki so jo morali doprinesti goriški Slovenci, da postane sporazum mogoč, je kajpada zelo grenka. Dasi predstavljamo $^2/_3$ prebivalstva, so naši zastopniki sprejeli predlog o taki uredbi dežele, po kateri bodo imeli Slovenci enega poslanca manj kot Lahi. Kakor rečeno pa ne gre tu za poraz, temveč za žrtev, ki je bila neobhodno potrebna. Glavno orožje v rokah sovražnikov naših avtonomij je bila trditev, češ da se Slovenci potegujejo zanjo zato, da bi dobili nad Lahi večino in tako postali s pomočjo avtonomije izključni gospodarji dežele na škodo italijanskega življa. Da bi se odvrnila vsaka taka nevarnost, so bili gotovi krogi že začeli živo propagando za priključitev videmske pokrajine h goriški deželi. Goriški Slovenci so dokazali s svojo žrtvijo, da gre tu le za prazen strah, da julijski Slovani nimajo nikakih prikritih zavojevalnih nameov, da ne propovedujejo sporazuma in avtonomije iz kakih zahrbtnih sebičnih namenov, temveč da hočejo le odkritosrčen sporazum, ki bo omogočil vzajemno delo obeh plemen in medsebojno lojalno tekmovanje za dobrobit dežele. V čisto matematičnem pogledu je to seveda izguba, toda v moralnem oziru je ta žrtev v resnici velika pridobitev za celo avtonomistično idejo. Julijski Slovani smo s tem za vedno zaprli usta vsem našim obrekovalcem in obenem tudi obrekovalcem naših avtonomij.

Za ohranitev in vzpostavitev avtonomij novih pokrajin je glasoval, kakor smo omenili, tudi senator Bombig, ta najvidnejši predstavnik laških liberalcev na Goriškem. To dejstvo zasluži posebno pažnjo, ker so bili dosedaj vneti zagovorniki avtonomije na laški strani le pristaši italijanske ljudske stranke. Ako ni zadržanje sen. Bombiga zgolj osebno in ako mu bodo sledili njegovi somišljeniki po drugih pokrajinah julijske dežele, tedaj bi imeli pred seboj znake o važnem preobratu v enem delu italijanske javnosti v prilog avtonomiji. Nočemo kovati iz tega nikakih posebnih upov, toda smatrali smo za potrebno, da Bombigev nastop še posebno podčrtamo.

Tako je Goriška povedala svojo voljo. Goriški izredni pokr. odbor bo imel za seboj vso deželo obeh narodnosti. Njegovemu zgledu bodo morali neizogibno slediti tudi drugi pokr. odbori, ako se nočejo boriti proti zdravemu razumu, proti volji večine in proti pravim interesom Italije in vse naše dežele. Ogromna večina julijskega prebivalstva hoče avtonomijo, ker hoče imeti v deželi mir. To zahteva tudi že najpriprostejši zdravi razum. Sklepi goriškega izrednega pokr. odbora od preteklega ponedeljka pomenijo prvo in odločilno zmago zdravega razuma obeh plemen našega prebivalstva.

Prvi korak je napravljen. Slediti mu morajo drugi, dokler ne pridejo vse nove pokrajine do svojih avtonomij, s katerimi bodo najbolje zajamčeni njihovi posebni interesi in obenem splošni interesi države.

Italija

Delna kriza v italijanski vladi

RIM, 1. V novosestavljeni vladi je izbruhnila delna kriza. Minister za pošte in brzojave demokrat Di Cesarò je predložil demisijo. Vzrok tej demisiji je baje ljudska stranka, ki ni hotela nikakor popustiti od svoje zahteve, da bodi imenovan za podtajnika pri ministrstvu za pravosodstvo Cascino. Demokrati so se odločno uprli tej zahtevi, ki da nasprotuje dogovoru med obema strankama, po katerem se ljudska stranka odreka ministrstvu za pravosodje. Prva seja ministrskega sveta, na kateri se je razpravljalo o tem vprašanju, je trajala nad 10 ur in se je morala odložiti, ne da bi se bilo kaj sklenilo. Ministri ljudske stranke, ki so izjavili na prvi seji, da se bodo v tem vprašanju posvetovali s svojimi prijatelji, so tudi na drugi seji vztrajali pri svoji zahtevi. Demokrati so morali končno popustiti. Cascino je bil imenovan za podtajnika v ministrstvu za pravosodstvo, toda demokratski minister Di Cesarò je predložil vsled tega Facti svojo demisijo.

De Facta, v katerega tako mučno sestavljeni vladi je že prvi dan izbruhnila kriza, je zastavil vse svoje sile, da pregovori Di Cesara, naj umakne svojo demisijo. Toda zdi se, da se njegovi poizkusi niso posrečili, kajti današnje seje ministrskega sveta se Di Cesarò ni udeležil. Govori se razen tega, da bo kakih 52 demokratskih poslancev prosilo predsednika, naj jih oprosti od udeležbe na seji, na kateri se bo predstavila nova vlada. Demokratski poslanci hočejo na ta način protestirati proti ljudski stranki, oziroma njenemu voditelju tajniku Don Šturzu.

Vatikan in italijanska notranja politika

RIM, 1. Znano je, da so se vzroki težkoč pri reševanju zadnje vladne krize pripisovali vtikanju Vatikana v italijansko notranjo politiko, in sicer ne samo potom ljudske stranke. Vatikanski list »Osservatore Romano« je bil objavil članek, v katerem je ugotovil, da so prihajali vplivni politiki v Vatikan zaradi »veta« ljudske stranke proti Giolittiju z raznimi obljubami in grožnjami.

Spričo teh vesti je predložil poslanec socialistične stranke Zilocchi vprašanje na ministrskega predsednika in ministra notranjih stvari, ali jima je kaj znano o tem, da so tekom zadnje vladne krize politiki in vladni možje hodili v Vatikan, da bi pregovorili Sv. stolico, naj vpliva na ljudsko stranko, da dvigne »veto« proti Giolittiju. Poslanec vpraša tudi, ali je res, da bi se v slučaju uspeha tega posredovanja ne govorilo več o zakonu glede poimenskih vrednostnic.

Izgredi in spopadi med fašisti in nasprotniki.

RIM, 1. Iz Livorna javljajo, da je bila vržena proti straži pred trdnjavo bomba, nakar je straža otvorila proti neznanim atentatorjem ogenj. V Broncih pri Firencah je prišlo do oboroženega spopada med fašisti in komunisti. Varnostnim oblastvom se je posrečilo vzpostaviti red. V Pizi je bil neki komunistični delavec na železniški progi zaboden od neznancev. Kot osumljeni napadalec je bil aretiran neki fašist.

Jugoslavija

Konferenca četverozveze

BELGRAD, 28. Iz Varšave je došlo jgsl. vladi poročilo, da je Poljska republika že imenovala svoje strokovnjake za konferenco zastopnikov četverozveze v Belgradu.

Doznava se da bo izvoljen za predsednika gospodarsko - finančne konference četverozveze v Belgradu poljski poslanik v Belgradu g. Okenski. Dan sestanka še ni definitivno določen. V teh dneh poda čehoslovaški ministrski predsednik dr. Beneš ministrskemu svetu zelo obširno poročilo o svojih dosedanjih uspehih.

Razdelitev Hrvatske

BELGRAD, 28. Odbor za upravno razdelitev države v oblasti je sprejel načrt, da se razdeli Hrvatska v štiri oblasti. Mesto Zagreb tvori za-se eno oblast. V Zagrebu bo tudi sedež oblasti, ki jo tvori zagrebška županija. Včerajšnja seja tega odbora ni bila sklepčna, ker se je niso udeležili radikalni poslanci.

Príhod romunske kraljice v Dubrovnik

BELGRAD, 28. Iz Bukarešte javljajo, da pride romunska kraljica Marija s kraljično zaročenko v drugi polovici meseca aprila v Dubrovnik, kjer jo pričaka kralj Aleksander. Romunska kraljica prispe v Dubrovnik na romunski vojni ladji preko črnega morja, Dardanel in Egejskega morja v Jadransko morje. Iz Dubrovnika odpotuje kraljica v Belgrad, da si ogleda novi kraljevski dvorec.

Sestanek Male entente v Bratislavi.

DUNAJ, 1. Brzojavljajo iz Belgrada, da se bodo na željo češke vlade dne 15. marca sestali v Bratislavi ministrski predsedniki držav male entente.

Romunska

Rusko-romunska pogajanja v Varšavi glede Besarabije prekinjena.

BUKAREST, 28. Pogajanja med Romunsko in sovjetsko Rusijo, ki so se vodila v Varšavi, so bila nenadoma prekinjena in je tako možnost sporazuma za nedogleden čas zopet izginila. Na Romunskem smatrajo aneksijo Besarabije kot neomajno dejstvo, dočim so ruski delegati v Varšavi izjavili, da smatrajo Rusi Besarabijo za samostojen del sovjetske Rusije, ki je začasno zaseden po Romunski.

Tekom pogajanj je bila na dnevnem redu tudi druga zelo važna točka: vprašanje romunskega zlata, ki je bilo med vojno odpeljano v Moskvo. Romunski delegati so zahtevali, naj sovjetska vlada vrne vse to zlato, ki je zasebna last romunske države. Ruski delegati so sicer priznali, da se del tega zlata nahaja v Moskvi, izjavili so pa, da se ga je mnogo izgubilo.

Navzkrižja med romunskimi in ruskimi delegati so tako velika in bistvena, da se smatra, da se pogajanja ne bodo mogla več nadaljevati.

Rusija

Promet s poštnimi zavoji med Litvinsko in Rusijo

RIGA, 1. Včeraj je bila podpisana pogodba med Litvinsko in Rusijo, ki urejuje direkten promet s poštnimi zavoji med obema državama. Pogodba je stopila v veljavo 20. februarja t. l.

Zdravstvena konferenca baltiških držav za pobijanje ruskih kužnih bolezni

RIGA, 1. Gospodarski urad baltiških držav v Rigi je sklical zdravstveno konferenco, ki bo proučevala način za pobijanje kužnih bolezni, ki se točasno širijo v Rusiji.

Ruska delegacija bo zastopala na konferenci v Genovi vse bivše ruske pokrajine.

PARIZ, 28. Listi javljajo iz Helsingforsa: Iz Moskve poročajo, da se vrši konferenca delegatov raznih držav, ki so tvorile bivše rusko carstvo. Na tej konferenci je bila podpisana resolucija, s katero se pooblašča sovjetska Rusija, da zastopa te razne republike na konferenci v Genovi.

Čičerinove izjave o konferenci v Genovi.

RIGA, 28. Iz. Moske poročajo: Ljudski komisar za vnanje stvari Čičerin je izjavil v pogovoru s sotrudnikom uradnega lista «Vjestnik», da so predlogi, ki se sedaj stavijajo glede konference v Genovi, v popolnem navzkrižju s sklepi v Cannesu. Če bi se ti predlogi sprejeli, bi bila ruska vlada prisiljena izpremeniti svoje stališče nasproti konferenci. Če bi se na primer sprejel kot podlaga za razpravo predlog, da naj se določi za Rusijo šestmesečna preizkušnja, bi postalo vprašanje udeležbe Rusije na konferenci sporno, ker tak predlog se ne more sprejeti in se ne more o njem razpravljati, ker je nedostojen. Rusija hoče imeti iste pravice kakor drugi in bo zavrnila vsako obliko podrejenosti ali oskrbništva.

Poljska

Poljske priprave za konferenco v Genovi.

VARŠAVA, 28. Bila je — kakor znano — imenovana posebna komisija, ki ima izvršiti priprave za genovsko konferenco. Komisija je že določila glavne točke poljskega programa. Ta program bo imel tri dele: 1. vprašanja, ki se tičejo Poljske; 2. vprašanja, ki se tičejo obnove Rusije ter gospodarskih in finančnih vprašanj sploh; 3. vprašanja, ki se posebej tičejo komunikacijskih sredstev z Rusijo in organiziranja tranzitne trgovine skozi Poljsko.

Kar se tiče Poljske, pripravlja komisija podrobno poročilo, ki bo pokazalo vso bilanco, te države v treh letih narodne neodvisnosti. To poročilo bo na drugi strani pokazalo ulogo ki jo ima Poljska igrati v bodočem položaju Evrope.

V ruskem vprašanju se bo Poljska postavila na to-le stališče: Preden se začne kako delo v Rusiji, mora biti Rusija sposobna za plačanje; brez tega predpogoja bodo vsi poizkusi za povzdigo Rusije zastonj. Nato se bo poljska delegacija trudila, da popravi napake zapadne Evrope v načinu pomaganja Rusija. Delegacija bo dala zaveznikom na razpolago popolen seznam prvovrstnih poljskih strokovnjakov, ki so pred vojno zavzemali v Rusiji najbolj različna mesta na vseh področjih družabnega, gospodarskega in političnega življenja. Končno bo delegacija opozorila na zemljepisne prednosti, ki jih nudi poljska meja za zgradbo skladišč za blago, ki se mora postopno in s čim večjo sigurnostjo odvažati v notranjost Rusije.

Tudi železniško vprašanje Poljske se bo skrbno proučilo. Posebej se bo proučilo vprašanje izkoriščanja vodnih poti.

Francija

Francoski glas o težavnem položaju angleške politike.

PARIZ, 1. Dopisnik lista «Echo de Paris» brzojavlja, da postavlja angleški politični položaj vedno bolj težaven. V najkrajšen času se pričakujejo velika presenečenja, ko bo preteklo premirje, ki so ga stranke sklenile med seboj za dobo praznikov povodom poroke kraljičine Marije. Radi cepitve v koaliciji obstoja strah, da se bo cepila tudi unionistična stranka. Konservativci zahtevaje zase neodvisno politiko, kakor hočejo sploh angleške stranke ustanoviti vsaka večjo vrsto skupin in se bo menda težko posrečilo podvreči jih stari disciplini. Na zaključku se Fertinax s strahom vprašuje: Kdo bo vladal v Angliji v najbližji bodočnosti? Kdo bo vodil njeno vnanjo politiko? Ta vprašanja vznemirjajo danes vso Evropo. Po Briandovi demisiji je prežível Lloyd Georgejev kabinet hude dneve. Njegovemu padcu bi najbrže sledila liberalna vlada. Možje kakor Robert Cicil ali John Simon bi prišli na površje in Francija bi težko shajala ž njimi, ker so v zasledovanju svojih ciljev zelo trdovratni.

Sprejem Schanzerja pri Poincarèju.

PARIZ, 1. Včeraj je prispel semkaj iz La Havre italijanski zunanji minister sen. Schanzer in je bil sprejet od Poincarèja ob 17'30. Oba državnika sta se pogovarjala zelo prijateljski. O političnih vprašanjih bosta razpravljala pozneje, ko se povrne Schanzer v Pariz na konferenco za vzhodno vprašanje.

Poincarè ne pojde v London

PARIZ, 1. Časopisi komentirajo z začudenjem angleško vest o skorajšnjem potovanju Poincarèja v London in jo enoglasno zanikujejo. Sestanek v Boulogne je uredil vsa vprašanja genovske konference, na sestanku izvedencev in pri sklenitvi francosko - angleške zveze pa navzočnost Poincarèja najbrže ne bo tako nujno potrebna.

Razprava o omejitvi vojaške službe v francoski poslanski zbornici. — Večno poudarjanje nemške nevarnosti

PARIZ, 1. Na včerajšnji seji je poslanska zbornica razpravljala o vprašanju omejitve vojaške službe. Fabry je izjavil, da želi vsak Francoz omejitev vojaške službe, vendar mora biti uresničenje te želje odvisno od izvršitve versailleske pogodbe. Načrt za preuredbo armade predvideva enoletno vojaško službo, razmere pa nas bodo najbrže prisilile, da bomo lahko šele leta 1925 resno mislili na skrčenje dobe vojaškega služovanja. Govornik se je nato obširno bavil z nemško nevarnostjo za varnost Francije. Dokazal je potrebo nadzorovanja nemške industrije, posebno preuredbe njenih kemičnih tovarn. Nemčija razpolaga danes z 250.000 mož, od katerih je 100.000 mož v armadi, 150 tisoč je pa razdeljenih v različnih organizacijah, ki bi se v danem trenotku združili v mogočno enotno armado. Govornik je izrazil bojazen, da bi znala Nemčija nadomestiti vojaške omejitve versailleske pogodbe s spopolnjevanjem svojega vojnega materjala in poudarjal, da mora biti danes vzdrževanje močne armade na nemški meji prva skrb Francije. Mi ne izzivamo vojne — tako je Fabry zaključil svoje poročilo — ampak se hočemo le zavarovati proti vojni.

Seja mednarodnega udruženja delavcev v Rimu

PARIZ, 1. Upravni svet mednarodnega udruženja delavcev je sklenil, da se bo vršila prihodnja seja v Rimu dne 5. aprila. Ta seja, ki se bo sestala nekoliko dni pred začetkom genovske konference, bo velike važnosti, ker se bo tu določilo stališče, ki naj ga udruženje zavzame v Genovi.

Nemško plačilo na račun odškodnin

PARIZ, 1. Temps javlja, da je nemška vlada sporočila reparacijski komisiji, da je položila pri določenih bančnih zavodih 31 mljonov mark v zlatu kot peti obrok odškodnin.

Anglija

Vprašanja angleške notranje politike. — Potreba varčevanja

LONDON, 28. Spričo ogromnih državnih stroškov je angleška vlada poverila posebni komisiji nalogo, da prouči, kako bi se dalo udejstviti večje varčevanje. Komisija je sestavljena od strokovnjakov. Njen predsednik je sir Eric Geddes, bivši minister.

Komisija je že dokončala svoje delo in je že objavila svoje trete in zadnje poročilo. Poročilo govori o izdatkih za vojsko, mornarico, policijo, javno šolstvo in druga javna dela. Iz tega poročila je razvidno, da ima Anglija okoli 900.000 državnih nameščencev, od katerih odpada 350.000 na vojsko. Komisija ostro nastopa proti veliki svoti plač, pokojnin in odpravnin, ki se daja policijskim agentom. Komisija smatra tudi, da Anglija nima toliko sredstev, da bi mogla dajati tako visoke pokojnine pomorskim in kopnenim častnikom, ki dobivajo mnogo prej pravico do pokojnine nego uradniki v civilni službi. Posebno se v poročilu komisije poudarja škoda, ki prihaja od tega, da se morajo brez razprave sprejemati zahteve vojaških pomorskih strokovnjakov, ki hočejo, seveda, vedno ohraniti ugled vojske in mornarice. Po mnenju komisije bi se dalo mnogo varčevati v vojski.

Angleško časopisje se popolnoma strinja s predlogi komisije glede varčevanja in poziva vlado, naj naredi kraj pretiranih troškom in da končno zmanjša breme, ki ga morajo prenašati davkoplačevalci.

Angleška posodila Avstriji 12 miljonov šterlingov

LONDON, 1. V dolnj zbornici je sporočil finančni minister, da je Anglija do danes posodila Avstriji 12 miljonov šterlingov.

Poroka angleške kraljičine

LONDON, 1. Včeraj se je izvršila poroka hčerke angleškega kralja Marije z viskomtom Lascellesom. Na potu iz cerkve sta bila oba novoporočenca od občinstva prisrčno pozdravljana. Posebno navdušene ovacije je prirejalo londonsko meščanstvo nevesti, ki je v vseh krogih prebivalstva zelo priljubljena. Po poroki se je vršil na dvoru časten sprejem, ki so se ga udeležili vsi bivši ministri, zastopstva obeh zbornic in mnogo plemstva iz vseh krajev države v značilnih narodnih nošah. Nato je mlada dvojica odpotovala v Skifual.

Egipt proglašen za neodvisno državo. — Izjave Lloyda Georgea

CAIRO, 1. Maršal Ollenby je izdal proglas, ki odpravlja angleški protektorat nad Egiptom. Tako stopa sedaj Egipt v vrsto suverenih neodvisnih držav. Proglas javlja, da ostane začasno angleška posadka v deželi za obrambo egiptovskega ozemlja in varstvo državnih zvez, kakor tudi za zaščito tujcev in vzdrževanje reda v Sudanu. Lloyd George je izjavil v dolnji zbornici, da je izdala angleška vlada ta proglas, ker je postalo razmerje med Anglijo in Egiptom v zadnjem času zelo nepovoljno. Vendar si je Anglija radi posebne zemljepisne lege Egipta pridržala nekatere pravice, dokler ne bo egiptovska vlada v stanu napraviti red v državi in jo braniti proti zunanjim napadom.

Nemčija

Nemčija določila prostor za vežbališče okupacijske armade zaveznikov

BEROLIN, 1. V državnem zboru je izjavil zakladni minister, da je dala nemška vlada na zahtevo poveljnika francoskih okupacijskih čet tritisoč hektarjev na razpolago za vežbališče okupacijske armade. Stroški za zidanje potrebnih poslopij in ozkotirne železnice bodo znašali 200 miljonov mark. Nemška vlada je vložila istočasno protest proti tej zahtevi, ki vsebuje očino kršitev mirovne pogodbe.

Prisilno posojilo v Nemčiji

CURIH, 1. Nemški državni kancler Wirth izdeluje načrt za prisilno državno posojilo v znesku ene miljarde mark v zlatu. Po splošnem mnenju bo to posojilo pomenilo težko žrtev za premoženja. Socialisti zahtevajo, da bi se posojilo razpisalo že v tekočem letu, kar pa po mnenju finančnega ministra najbrže ne bo mogoče.

Avstrija

Avstrijsko izseljevanje

DUNAJ, 28. Izseljevanje iz Avstrije narašča vedno bolj. Uradna statistika izkazuje, da se je izselilo v letu 1921 14.535 oseb, medtem ko je zapustilo svojo domovino v dobi od konca vojne do pomladi 1921 le 7000 Avstrijcev. Med temi izseljenci je največ Dunajčanov in kmetov iz Burgenlanda. Večjidel so se podale te osebe v Zedinjene države severne Amerike, v Brazilijo in Argentinijo. Nekoliko jih je v Etiopiji, nato pride po številu Francija. Najmanjši del si je poiskal v Nemčiji lepše bodočnosti.

Avstrijski koncler o genovski konferenci. — Za gospodarsko in politično obnovo Evrope

DUNAJ, 28. Avstrijska vlada upa, da bo genovska konferenca dosegla dobre uspehe. Povabilo Nemčije, Rusije in Avstrije za udeležbo na tej konferenci je najboljši dokaz, da hočejo zavezniki z dobro voljo rešiti Evropo povojne krize. Važno ulogo bo igrala v Genovi Mala ententa, ki je — sicer v malem okviru — izbrisala marsikatero nasprotje med državami srednje Evrope in pripravila tako tla za mirno sožitje med narodi, ki so bili do zadnjega časa vse prej kot prijatelji.

Avstrijska vlada se brani zunanje finančne kontrole

DUNAJ, 1. Finančni minister Gürtler je izjavil, da bo raje podal demisijo, kakor dovolil zunanjo kontrolo nad državnimi financami.

Amerika

Ameriški delavci proti prepovedi alkoholnih pijač

WASHINGTON, 1. Ameriška delavska zveza je izdala na prebivalstvo proglas, kjer prosi pomoči za boj proti prepovedi alkoholnih pijač. Delavci zahtevajo prosto prodajo šibkega vina in piva.

Nevarna igra

Poincarè je takoj spočetka iz srca zasovražil napovedani svetovni zbor v Genovi, ki se je imel otvoriti 8. marca. Briandov padec je bil neposredna posledica njegove zmerne politike in Poincarè je nastopil kot njegov obsojevalec na vladno krmilo. Toda Briand je odšel, zapustivši Poincarèju mogočnega nasprotnika v osebi angleškega ministrskega predsednika Lloyd Georgesa. Z napovedjo nepopustne politike napram Nemčiji (zlasti v odškodninskem vprašanju) ter napram Rusiji se je Poincarè predstavil parlamentu in dobil od njega zaupnico. In pričel se je boj med njim in Lloydom Georgeom na vsej črti. Spomenica poslana angleški vladi z datumom 2. februarja je bil velik ofenzivni sunek Francije proti politiki dalekovidnih angleških državnikov, ki so do dna pretuhtali svetovni položaj in hibe, da popravijo, v kolikor se dado popraviti posledice usodne imperialistične politike zapadnih zmagovalcev od konca svetovne vojne sem. Angleži so izšli iz svetovne vojne resnični zmagovalci. Svojega edinega resnega nasprotnika in tekmovalca Nemčijo so napravili neškodljivega, z nemškimi kolonijami so povečali svojo kolonialno posest, Nemčija ni danes več kolonialna država, torej profit na vsej črti. In tako bi Angleži v miru in zadovoljstvu prebavljali mastne zalogaje vojnega plena, če ... So pač tu razni «če», ki ne puste niti Angležem, tem svetovnim zapovedovalcem, mirnega uživanja. Predvsem ima Anglija v svojih bogatih kolonijah velike težave in tudi v Irski se ne razvijajo stvari tako, kakor bi si Angleži želeli, dasi so dali Ircem skoraj vse, kar so le-ti zahtevali. Največjo skrb pa povzročuje angleškim državnikom brezposelnost. Dva miljona brezposelnih, dva miljona angleških družin je takorekoč brez kruha in ni videti izhoda iz te zagate tako kmalu. Vojna je sicer obogatila angleške kapitaliste, toda tem večje postaja uboštvo nizkih slojev. In to uboštvo, zlasti če se bo še stopnjevalo, bi utegnilo postati nevarno prej ali slej vladajočemu sloju.

Brezposelnost pa je rak rana tudi ostalih industrialnih držav Evrope. Boljševiška internacionala ni danes več nevarna obstoječemu družabnemu redu v državnih tvorbah Evrope, toda neprestano proletariziranje širokih ljudskih slojev ustvarja novo mednarodno družabno rano. Mizerija je postala internacionalna, zato obstoja možnost novih gibanj proletarskih množic z internacionalnimi prevratnimi smermi. Obupni gospodarski položaj širokih slojev nosi vedno v sebi kal prevratov. In ker je bolezen splošna, bi bilo vsako prevratno gibanje kjerkoli nevarno za vse države. Temu kolikor toliko nevarnem stanju pa je mogoče odpomoči le s hitrim smotrenim obnovitvenim delom vseh prizadetih držav. Odtod krčevito nastojanje angleških državnikov po sklicanju svetovne gospodarske konference, ki naj privede do resničnih uspehov.

Do sedaj so se reševala življenska vprašanja evropskih narodov v krogu štirih ali petih oseb tvorečih takozvani «najvišji medzavezniški svet». V ozkem krogu so se gospodje do sedaj pomenkovali in tuhtali, kako bi razvozlali ta evropski vozel. Aleksander Veliki, ki je presekal gordijski vozel, bi morda našel sodobnih posnemovalcev, toda kakšen bi bil uspeh, je drugo vprašanje. Najvišji medzavezniški svet sta v resnici le oba ministrska predsednika najsilnejših zapadnih vlasti Anglije in Francije. Ko se ta dva mogočna gospoda ne moreta sporazumeti, in to se dogaja v zadnjem času vedno pogosteje, tedaj obtiči evropski voz v blatu in ne more ne naprej ne nazaj. Angležem postaja Francija preveč nadležna. Toda v ozkem krogu omenjenega sveta ne morejo končno Angleži nič opraviti proti francoski trmi. Tudi so Angleži z versaillsko pogodbo tako vezani, da nimajo pravega orožja v diplomatičnem dvoboju s svojo francosko zaveznico. In tako je začelo Angležem pretesno postajati v ozki kamrici četvorice, zato si žele širšega kroga. Njihov položaj napram Franciji bi se pred velikim svetovnim zborom predrugačil. Če bi recimo Angleži takorekoč pred celim svetom povzdignili svoj glas po obnovi Evrope in bi prišli s tozadevnimi stvarnimi predlogi, tedaj bi našel njihov glas velik odmev zlasti pri onih narodih, ki ječe pod težo današnjega neznosnega položaja. In teh narodov je večina. Tako bi se angleško-francoski dvoboj vršil javno, in Francija s svojim zakrknjenim programom, ki je izražen z versaillsko pogodbo, bi stala tu kot obtoženka. Že washingtonska konferenca je v tem oziru zelo poučna. Francija je z veliko težavo zastopala svoje stališče glede razorožitve na morju in na suhem in izšla je iz tega boja s pečatom reakcionarne, imperialistične in militaristične države. Nekaj takšnega, samo še bolj očividno in s težjimi posledicami bi se utegnilo prigoditi Franciji na genovski konferenci. Izolirana Francija v krogu predstavnikov vseh evropskih držav: to bi bila angleška prvovrstna zmaga. Zatorej je jasno, da se Francozi ne marajo izpostaviti tej nevarnosti.

Gotovo je, da bi Poincarèju najbolj prijalo, če bi ostalo pri starem, to se pravi: v ozki «kamrici» bomo naprej krpali razтrgano Evropo. Toda Angleži so trmasti in kar so si enkrat v glavo vtepli, to izvedejo. Zato napenjajo vse sile, da bi preprečili Poincarèjevo namero onemogočiti genovsko konferenco.

V februarski spomenici je zahteval Poincarè 3 mesece odloga za sklicanje zborovanja v Genovi. Lloyd Georges in vsa uradna Anglija pa je zavzela odločno stališče proti temu Poincarèjevemu načrtu. Angleška javnost je videla v tem Poincarèjevem koraku prvi poskus Francije onemogočiti izvedbo dogovorov v Cannesu. In Angleži so trdno vztrajali, da se mora vršiti genovska konferenca in tudi niso hoteli ničesar čuti o kakšni odgoditvi. V tej zadregi je priskočila Franciji na pomoč italijanska vladna kriza. Ruska vlada je hotela vedeti, ali se konferenca prične 8. marca ali ne, ker morajo Rusi vsled velike daljave odpotovati dva tedna poprej. In Italija je sporočila ruski vladi, da se konferenca preloži. Italijanska vladna kriza je prišla torej Poincarèju kot nalašč.

Zadnji sestanek obeh imenovanih državnikov, ki se je vršil v Boulogne, je nekoliko razjasnil položaj. Uradno sporočilo o sestanku pravi, da sta se oba ministrska predsednika dodobra sporazumela. Novi rok za pričetek konference se je določil na 10. aprila. V kratkem se sestanejo v Londonu strokovnjaki, ki bodo sestavili načrt konference, in nato bosta zopet konferirala Poincarè in Lloyd Georges. Zakulisna igra, ki se je vršila pred boulognskim sestankom in v katero je posegel tudi dr. Beneš v imenu Malega sporazuma, je torej dovedla do enomesečne odgoditve tako težko pričakovanega genovskega svetovnega zbora.

Dvoboj med Poincarèjem in Lloydom Georgesom pa ni dokončan. V preliminarnih pogajanjih strokovnjakov in v nadaljnih predpogovorih bo skušala Francija doseči take «garancije», ki utegnejo resno ovirati delovanje konference, če se bo zares vršila.

Posebno rusko vprašanje bo igralo v teh predpogovorih veliko vlogo. Kakor se zdi, bo Francija zahtevala od Rusije ne samo priznanje ruskih carskih dolgov, ampak bo tudi zahtevala od sovjetske vlade povračilo številnih miljonov, ki jih je Francija izdala za Kolčakove, Denikinove in Vrangelove bojne pohode proti boljševikom. Sploh se pripravlja velik združen napad na gospodarsko samostojnost Rusije. Rusija se v polni meri zaveda te nevarnosti in ruski državniki so ponovno izjavili, da ne bodo dopustili, da bi Rusija postala kolonialna posest zapadnega kapitalizma.

Iz povedanega je razvidno, da se pripravljata Francija in Anglija, vsaka na drug način, da bi se tudi na genovski konferenci upoštevali njuni posebni interesi ne oziraje se na slabejše udeležnike. Obstoja torej nevarnost, da bo genovski zbor le kraj, kjer se bodo kosali diplomati vseh držav v govorniških tekmah. Toda stradajoče ljudske množice vseh evropskih dežel, ki z upanjem pričakujejo genovsko konferenco, ki naj ublaži splošno bedo in prične novo dobo, se ne bodo pustile odpraviti z nekolikimi frazami. Te množice bodo pazno sledile početju gospode v Genovi, pričakovale bodo rešitve iz bede, v katero jih je pognala politika dosedanjih državnikov. Če jih bo to upapolno pričakovanje razočaralo, tedaj se utegne splošno nezadovoljstvo obrniti proti odgovornim državnikom krmilarjem. Igranje svetovnih mogotcev z ljudsko bedo bi stopila na javno in posledice te ljudske obsodbe bi utegnile biti marsikaterim državam usodne.

Politika prepoznega prihajanja

Graška «Tagespost» je prinesla te dni naslednji brzojavki, ki sta ji bili došli pred rešitvijo vladne krize v Italiji:

«Pariški poročevalec angleškega lista «Manchester Guardian» poroča, da je Italija izključena iz vrhovnega sveta, ker ne more rešiti vladne krize. Nadomesti jo mala ententa. Seveda bo Italija zopet sprejeta pod pogojem, da pride na čelo vlade odlična oseba mednarodnega slovesa in da uredi svoje razmerje do male entente».

Druga brzojavka: «V Bukarešti se je vršilo posvetovanje romunskih in jugoslovenskih državnikov. Navzoča sta bila tudi pooblaščenca Poljske in Češkoslovaške. Poljska vlada je prijavila pristop k mali ententi. Označba «male entente» se opusti in stopi na nje mesto «četverozveza».

Ponedeljski opoldanski «Piccolo» pa je priobčil nastopno brzojavno vest z Dunaja:

«Sledeč zgledu lista «Neue Freie Presse» komentira tudi «Wiener Tagblatt» uspeh Beneševega potovanja v Pariz in London kot maščevanje za hudi poraz, ki so ga doživeli Čehoslovaki v Benetkah, kjer je Italija dosegla kršitev saintgermainske pogodbe, vsled česar je Šopronj ostal pri Ogrski. Ta kršitev je bila ost, bolj naperjena proti Češkoslovaški nego pa proti Avstriji. Kakor pravi «Tagblatt», je bila pogodba v Lani (med Češkoslovaško in Avstrijo prvi korak češkoslovaškega maščevanja, ki gre za tem, da spravi malo entento pod francosko zaščito. Tedaj je Rim izjavil svoje zanimanje za Avstrijo; toda, izjava sama, da Italija nima vzrokov za sovraštvo proti Dunaju, ne zadošča za popravo krivice, storjene Avstriji v Saint-Germainu. Sedaj so Čehoslovaki, ki — hoteč pridobiti hegemonijo v Osrednji Evropi — pomagajo Avstriji. Pridobili so ji kredite entente, nameroma pustivši Rim na strani. Dunajski list očita Italiji beneško pogodbo, pobija njeno obrambo, češ da je bilo to potrebno, da se Češkoslovaški ne dovoli koridor od Šopronja proti Jugoslaviji».

To bi bile tri vesti, ki se nam še-le v svoji zvezi zdijo velepomembne kot obsodba zunanje politike Della Torretteve. Odkrito priznavamo namreč, da se nam prva vest, o izključitvi Italije iz vrhovnega sveta ne zdi verjetna. Ne moremo verjeti, da bi se bilo to res zgodilo. Jezdeci v Parizu ne jezdijo tako naglo. Pač pa menimo, da se more take vesti smatrati kot znake razpoloženja napram Italiji vsled nesrečne politike Della Torrette.

Tudi o drugi vesti — o posvetovanju v Bukarešti — bi sodili mi, da v tej obliki ne odgovarja dejstvom in da vsaj prehiteva dogodke.

Še-le po brzojavki v «Piccolu» zadobivata ti vesti svojo posebno pomembnost. Dočim prvi vesti označata bolj »posledice« zgrešene zunanje politike Italije v zadnjih časih, označa vest v tržaškem listu vzroke. Ker je Italija v Benetkah podstavila Benešu nogo, se je ta maščeval. In maščeval se je izdatno, kakor posebno naglašajo tudi dunajski listi. Zavzel se je s polnim uspehom za tisto Avstrijo, ki jo je Della Torretta na konferenci v Benetkah tako občutno zadel. Italijanski listi pa so z očividno slastjo beležili hvaležnost Madžarov.

Pozneje še-le so državniki Italije izprevideli, da so jo zavozili. Ko so Čehoslovaška in — po Beneševem prizadevanju — Anglija in Francija dovolile Avstriji kredite, je prišla tudi Italija. Ali — veliko prekasno.

Tako je bilo tudi s plebiscitom na Koroškem. Najprej so se italijanski listi naravnost ponašali, da so zastopniki Italije na Koroškem igrali veliko vlogo nemški Avstriji v prilog. Pozneje pa — ko so se začele kazati zle posledice — so začeli piskati na drugo piščal in so zatajevali slovesno, da ni nič res, da bi bili zastopniki Italije postopali pristransko in enostransko. Tudi tu so prišla ta zatajevanja — prekasno.

In tisti dogodki v Splitu z italijanskimi ladjami! Kak krik je bil tedaj! Kakor da se je zgodilo nekaj strašnega. Najprej so italijanski listi vlivali olje v ogenj, da je kar plamtelo po vsej Italiji. Minulo pa je le par tednov in začeli so — po tozadevni preiskavi — gasiti. Ne sicer naravnost in odkrito, ali vendar so začeli priznavati, da vsa stvar ni bila tako strašno huda in iz pisave italijanskih listov je moglo fino uho razločiti pripoznanje, da je bila krivda na obeh straneh.

V vseh teh slučajih so začeli prilivati vodo v plamen šele potem, ko se je že bil razmahnil. Sploh bi mi vso italijansko zunanjo politiko v zadnjih časih označili kot politiko zamud in — prepoznega prihajanja. In nevarnost je tu, da pride prepozno tudi največje in najtežje izpoznanje: da je namreč vsaj za sedaj in za dogledne čase — naloga Italije pri mali ententi!!

Novi italijanski minister za zunanje zadeve, g. Schanzer, ima veliko in (po krivdi njegovega prednika) zelo težavno nalogo pred seboj. Obremenjuje ga neizmerna odgovornost za bodoči položaj Italije v mednarodnem svetu. Na njem je, da voz, ki ga je Della Torretta tako temeljito zavozil v jarek, spravi zopet na ravno pot. S politiko prepoznega prihajanja pa ne doseže tega cilja, ker taka politika dovaja le do — osamljenja, kakor kažejo uvodoma omenjene tri vesti. Celo mogočna in bogata Anglija, ta «gospodarica sveta», ki se je nekdaj ponašala s svojo «splendid isolation«, je bila slednjič prisiljena se ozirati po zaveznikih. Novi časi so pač temeljito izpremenili konstelacijo v Evropi in na vsem svetu. Kdor si ne zna pravočasno iskati pravih zaveznikov, ostane — osamljen. Politika samega prežanja na ugodne prilike, ki bi se dale potem spretno izrabiti, taka politika se dandanes mora bridko maščevati!

Zgrešen korak

Naravno je, da se mi Jugosloveni Italije živo zanimamo za dogodke v Jugoslaviji in da z vso pažnjo spremljamo njihov razvoj v mladi državi. Kdo na svetu — če je le pošten in če prav razumeva nacionalno idejo v nje čistosti in je ne ocenjuje po nje grdih izrastkih — more to šteti v greh odlomku naroda, ki živi sicer v drugi državi, ki pa tvori etnično enoto z narodom, ki si je v oni drugi državi ustvaril svoj dom?! Tudi Italijani v sedanji Julijski Krajini so bili do najnovejših časov državljani druge države, ki nacionalno ni bila njihova. Tudi oni so bili odlomek naroda, ki je imel v sosedstvu svojo nacionalno državo. Tudi njih sta moč narodne skupnosti in zavest, da tvorijo etnično skupnost z narodom na oni drugi obali Jadrana, silili, da so se najživeje zanimali za vse, kar se je dogajalo v Italiji. To zanimanje je bilo naravno, ker je imelo svoj izvor v najplemenitejšem čustvu, v ljubezni do svojega naroda, je bilo zasidrano v sodobni, demokratični nacionalni ideji. Posebno pa kulturni napredek in socialni razvoj v Italiji je bil pridobitev za nje.

Tako treba razumeti in tolmačiti tudi naše zanimanje za dogodke v Jugoslaviji. Kar se pa tiče sedanjega notranjega vrvenja v državi SHS, borbe med političnimi strujami za prvenstvo, boja za notranjo ureditev države, moremo biti mi le mirni in objektivni opazovalci. Ne razvnemljemo se radi tega, ali je tam na krmilu Pašić, ali Protić, ali Korošec — ali se ima država urediti centralistično ali federalistično! Nam je le na tem, da narod — kot etnična in kulturna skupnost, ki ji pripadamo tudi mi — napreduje in se razvija ter da nahaja v državi pogoje za tak napredek in razvoj. To naše zanimanje pa se nikakor ne dotika našega sedanjega državljanstva in dolžnosti, ki so spojene z njim. Na kratko povedano: zavedamo se, da smo sestaven del etniške skupnosti Jugoslovenov, in zavedamo se tudi, da smo državljani Italije!

V tem smislu naj se razumevajo tudi naslednja izvajanja, naše zanimanje za sedanje dogodke v Jugoslaviji. Obžalujemo jih globoko, ker vidimo v njih nevarnost za bodoči razvoj, za vso bodočnost jugoslovenskega plemena.

V Jugoslaviji se bije sedaj srdit boj za notranjo ureditev države. Tu centralisti, tam federalisti, tu pristaši strogega centralizma, tam borci za čim najrazsežnejšo samoupravo ozemelj, ki tvorijo državo. Na obeh straneh uveljavljajo argumente za svoje stališče in naziranje. Na obeh straneh so uverjeni, da je le njihovo stališče edino pravo. In na obeh straneh imajo neoporečno pravico, da branijo vsak svoje stališče. In v tej borbi — pa naj je še tako ostra —ne vidimo mi nič nevarnega. Nasprotno iskre, ki se kresajo, utegnejo posvetiti na pravo — pot! Borba bodi, borba je potrebna. Samo ne sme segati preko meje dopustnega, kjer se začenja nevarnost za razvoj in napredek naroda. Preko te meje so šle opozicionalne stranke s svojo spomenico, naslovljeno na inozemstvo. Mi smo že te dni izrazili svojo sodbo, da je bil to zgrešen korak.

Zagrebška «Slobodna Tribuna» — ki ji nikdo ne more odrekati mirnosti, stvarnosti in objektivnosti pri presojanju goriomenjene borbe — je izpregovorila te dni kaj umestno besedo z ozirom na rečeno spomenico. Spomenica nima značaja obupnega krika, ampak zadobiva značaj greha. To svojo sodbo utemeljuje z vprašanjem na naslov opozicije: ali so se poprej, nego so odposlali rečeno spomenico, ogledali na vse strani, ali imajo doma kje prijateljev in pomočnikov? Ali so poskušali, da bi prišli v stik z vsemi, ki bi mogli in hoteli delovati za spremembo sedanjega stanja? Razun tega — piše «Tribuna» nadalje — bi mogli vi s svojim številom in skupno z drugimi ogrožati sedanji režim! Mesto tega pa čakate, da ta režim kapitulira! Mesto da bi ga prisilili v to s sodelovanjem z drugimi njegovimi nasprotniki, ga hoče prisiliti v to z zunanjimi neprilikami, v katerih se država nahaja! S tem pa ne pobijate režima, ne pobijate Pašića, Jankovića, marveč zadevate tisto maso, ki bi mogla strmoglaviti tiste, proti katerim se vi borite.

Imate — nadaljuje na naslov opozicije — organizacijo in število mandatov. Morali bi sodelovati s tistimi naprotniki režima, ki niso prav nič zakrivili današnjega zla. S tako kooperacijo bi dovedli ves hrvatski narod k življenju aktivnemu delu in bi sebi pridobili zelo važen položaj in veliko lepšo vlogo, nego s tem, da sestavljate spomenice, naslovljene na inozemstvo. S tem silite tudi tiste, ki bi mogli sodelovati z vami, da vas obsojajo in da se vas izogibljejo! To so nevarne stranske poti, ki jih ubirate, ko imate vendar pred seboj široke in odprte, ki vas morejo dovesti do uspeha!

«Tribuna» zaključuje na naslov opozicionalnih strank: Če ne morete — in v tem imate prav — priti do sporazuma s tistimi, ki so sedaj na oblasti, zakaj pa ne iščete sporazuma z vsemi onimi drugimi: zemljoradniki, srbskimi republikanci, narodnimi socialisti, socialnimi demokrati in z nezadovoljneži med demokrati in radikalci?! Ali ste to poizkusili? Ker niste storili tega, napravljate utis da ste se obrnili do drugih «mala fide» in z zahrbtnimi mislimi! In če že delajo tako nekateri vaši voditelji, zakaj jim sledite vsi drugi? Na to vprašanje naj odgovorijo dejanja!

Jezikovno vprašanje v Julijski Krajini

Stvar je nujna in zato ne bom tu razlagal svojega načelnega stališča ne svojega mnenja, kakšna naj bo rešitev tega vprašanja po vsebini. Hočem napisati samo par besed o načinu, o metodi te rešitve. Od prvega dne, ko se je vprašanje, prej z okupacijo, potem z aneksijo prikazalo pod novimi vidiki, sem naglašal, da naj se rešitev, kakršnakoli že bo, izvrši po temeljitem proučenju vprašanja, po zaslišanju zastopnikov našega ljudstva in, kar je glavno, potom zakona. Razlogov za to metodo mi ni treba navajati, saj ležijo na dlani. Stvar se je pa vršila in se še vrši ravno nasprotno. Nevedni ali zaslepljeni, največkrat oboje, suvereno prezirajoč vsako našo željo in potrebo, da ne govorim o pridobljenih pravicah, rešujejo vprašanje tu eden, tam drugi, danes kakšen komisar, jutri kakšna okrajna sodnija, brez formalnosti, brez zakona, samo z eno željo in z enim namenom: iztrebiti rabo našega jezika čimprej čim bolj temeljito. Upal sem vedno, da pride do spoznanja vsaj pri odgovornih državnikih. Tudi v Rimu sem opozarjal predvsem na eno: naj se reši vprašanje potom zakona, ne po samovolji, po nasilju posameznih funkcionarjev ali oblastev. Ko se je osnovala svetovalna komisija za Julijsko Krajino, sem čakal, vedno v upanju, da spregovorijo sami prvo besedo. Ko je doslej ni bilo in ko prinaša vsak dan nove samovoljnosti in nove krivice, sem se odločil in sem 27. pr. m. naslovil imenovani komisiji naslednje:

»Podpisani si dovoljuje opozoriti to komisijo na vprašanje, zelo važno za te kraje, glede rabe jezikov pri sodnih oblastvih in pri državnih, deželnih in občinskih upravnih oblastvih, v javnih obratih in na nekaterih drugih poljih javnega življenja. Niti se more dalje ravnati z vprašanjem, kakor da ga ni, niti se njegova rešitev more prepuščati, kakor se je zgo lilo in kakor se žal še dogaja, iniciativi posameznih funkcionarjev ali posameznih oblastev. Tako zapletena in delikatna tvarina se mora urediti s splošnimi normami, opremljenimi s polno veljavo zakona. Tudi radi tega, ker je zakon, naj si bo kolikor nu drago trd, še zmiraj boljši kakor samovolja. Po mojem skromnem mnenju bi se vprašanje imelo poveriti v študij odboru, ki naj bi predložil svoje predloge na podlagi popolnega materijala, kjer ne bi smeli manjkati izrazi želj najbolj neposredno interesiranega prebivalstva, namreč slovanskega. Z druge strani bi bilo treba takoj skrbeti za to, da se do zakonodajne rešitve vprašanja v tej stvari ne uvede nič novega po posameznih funkcionarjih ali posameznih oblastvih, z vštetimi sodnijskimi, katera (poslednja) so poklicana samo uporabljati, ne pa napravljati ali razdevati zakone. — V Trstu, 27. 2. 1922.«

Naše ljudstvo, po naravi in po potrebi željno mirnega in delavnega življenja, odklanja z ogorčenjem samovoljne, nasilne metode na vseh poljih in tako tudi na tem polju, kjer so prizadeti hkratu čustveni in praktični, socialni in individualni interesi v največji meri.

Prepričan sem, da govorim ljudstvu iz srca in da obenem tudi zastopam stališče resnične splošne koristi, ko vzdigam svarilni glas in vnaprej najodločnejši protest proti gotovim jezikovnim naredbam, skovanim na tajnih posvetovanjih, po navodilih kakšne teroristične organizacije.

Take naredbe bodo nosile na sebi pečat krivičnosti in nasilnosti in pritisnejo sramotilni žig na čelo tistim, ki jih izdajo: kolikor so višji, tem bolj vidna bo njihova sramota.

Dr. Josip Wilfan.

Dnevne vesti

DRUŠTVO »PROSVETA«. Danes ob 3 popoldne se bo vršil v uredniških prostorih »Edinosti« ustanovni občni zbor imenovanega novega društva.

Kako sistem Salate ubija Trst! V včerajšnji notici pod naslovom »Ali smo že Tripolitanci?« smo dokazali, kako »Osrednji urad za nove pokrajine v Rimu« s svojimi odredbami naravnost ubija koristi Trsta, ker mu odteza prvi pogoj za ustvarjanje trgovskih zvez z zaledjem: vzgojanje ljudi, ki bi s svojim strokovnim in jezikovnim znanjem in poznavanjem razmer v zaledju mogli edini ustvarjati in pospeševati tiste gospodarske zveze, ki jih Trst potrebuje za svoje življenje kakor riba vode in ptica zraka. Zato je bil zločin na koristih Trsta, da so nam zatrli našo trgovsko šolo: vzgojevalnico neizogibno potrebnih posredovalcev med Trstom in zaledjem. Danes posegamo še dalje. Če bi oblastniki imeli le količkaj smisla in srca za resnične potrebe tržaške luke in vse te naše dežele, ne le da bi ne bili zaprli naše trgovske šole, ne le da bi jo država še podpirala, ampak bi tudi na svojih italijanskih trgovskih učilnicah poskrbela, da bi se učenci seznanjali z zaledjem in njegovim jezikom! Z drugo besedo: tudi na svojih italijanskih šolah bi nastavljali učitelje, ki poznajo slovanski jug in slovanski jezik. Toda tu se vsiljuje še neko drugo vprašanje: kako more italijanski mladenič imeti veselje in voljo za učenje našega jezika, ko mu pa ves sistem, vsa uradna in javna vzgoja, vceplja mržnjo do tega jezika in do prebivalstva v zaledju?! Ko ga ta vzgoja uči, da tam živijo — barbarji, s katerimi italijanski človek ne more imeti stikov, ker bi se s tem ponižal z višine svoje kulture! Tako vzgajajo italijansko mladino k mržnji, omalovaževanju, jo potiskajo v nepoznavanje resničnosti in ji odtegajo možnost, da bi v poznejšem praktičnem življenju mogla uspešno služiti resničnim potrebam tega mesta in njegovega gospodarstva! Zato je ves sistem slavnega Salate poguben za vso deželo; v prvi vrsti pa za njeno središče, naš Trst!

Iz pripomb »Lavoratora« k Trevesovemu članku o brezglavosti zunanje politike Della Torretta smo posneli včeraj ugotovitev namreč, da je — kakor pravi socialistični »Lavoratore« dobesedno — »vsa bodočnost Trsta kakor z verigo navezana na orientacijo Italije napram drugim državam, posebno pa napram tistim deželam, ki so se že posluževale te luke.« Naj dodamo še nekoliko iz rečenih pripomb! Na vprašanje, kakšno je razpoloženje v teh obmejnih deželah napram tržaškemu emporiju — odgovarja: nasprotstva in sovražnosti! In nadaljuje: »Zunanja italijanska politika je razbila vezi in neposredne možnosti za vzpostavo tudi trgovskih stikov med Trstom in Srednjo Evropo. Trst je gotovo prva žrtev neumne hegemonistične politike Italije! Uvedba svobodne luke bo brez koristi, če se okoli Trsta, torej okoli Italije, ne ustvari atmosfera simpatije, znosljivosti in državne korektnosti«. — Velja v polni meri, kar pravi »Lavoratore«. Neoporečno je, ker je na dlani. To resnico naj bi uvaževali vsi tisti, ki od uvedbe svobodne luke pričakujejo — rešitev Trsta pred grozečo nevarnostjo pogube!

Vprašanje svobodne luke. Tista »skupina starih trgovcev«, ki se je oglasila v »Piccolu« proti uvedbi svobodne luke, je dobila odgovor od strani, ki ji gre gotovo beseda o tem perečem vprašanju. Odgovarja ji »La federazione dei Consorci industriali« (Udruženje obrtnih zadrug), naglašujoč, da je zastopnica skupnosti trgovcev z jestvinami in kolonijalnim blagom ter mirodilničarjev. Ta izjava naglaša, da je ogromna večina prizadetih krogov za uvedbo svobodne luke, ker nas le to more rešiti iz hude krize. Na manifestacijskem »referendumu« se je od 3000 interesirancev le 5 ali 6 izjavilo proti svobodni luki. Tudi na programu za zadnje občinske volitve, dogovorjenem med tem »Udruženjem obrtnih zadrug« in »Zvezo trgovcev«, je bila svobodna luka glavna točka male trgovine in obrti. Kdo so torej tistih 5 ali 6 starih trgovcev, ki nasprotujejo zahtevi vseh drugih? Zakaj nočejo z imeni na dan? Tako vzklika gori navedeno udruženje in hoče morda izraziti mnenje, ki smo mu dali izraza tudi mi: da se je namreč tista izjava »starih« trgovcev zlegla kje — v bližini »Piccola«, nasprotnika svobodne luke!

Boj za mehke stolce! Vsemu svetu je že znano, da pri reševanju vladnih kriz v Italiji ne gre vedno v prvi vrsti za programe, za politične smernice, za načela in ideje, marveč da gre v veliki meri za pehanje in prerivanje za ministrske stolce. In če že kdo nima nade, da bi svojo «politično veroizpoved» položil na tak mehak in — koristen sedež, pa bi hotel postati vsaj državni podtajnik v katerem-koli ministrstvu, bi hotel priti na mesto, ki tudi — ne škodi! Tako je bilo tudi ob sedanji vladni krizi, rešeni po težkih mukah. Za mesta državnih podtajnikov je bilo baje kakih 150 potegovalcev. Ob takem navalu in pritisku so bili ministri postavljeni res pred težko in mučno nalogo, teko težko, da so se v seji, ki je imela poroditi državne podtajnike, gospodje ministri sprli med seboj tako hudo, da je moral ministrski predsednik Facta posredovalno in pomirjevalno poseči vmes in da je končno eden ministrov — odstopil. In kakor da to še ni prav začel in že je postavljen pred — možnosti še drugih demisij. Ubogi Facta! Niti še ni prav začel in že je postavljen pod — fakta, ki ne obljubljajo nič dobrega. E, boj za mehke stolce je huda, neiprosna sila!

»Žalostni položaj« Nemcev v Jugoslaviji. Nemški listi prinašajo — in naši italijanski kaj radi posnemljejo — britke tožbe, kako hudo da je za Nemce v Jugoslaviji, kako grdo da se postopa z njimi, kako da jim ne dovoljujejo nobenih šol, kako da se jim kratijo razne druge pravice itd. itd. Trdemu kamnu bi se morali smiliti ti ubogi Nemci, če bi bilo — resnično, kar se piše o njihovem položaju; ali, bolje rečeno: kar oni sami pošiljajo v svet! Toda ni resnično! To potrjajo sami s svojimi dejanji. Listi v Novemsadu poročajo namreč, da je **300.000 Nemcev v Vojvodini optiralo za jugoslovensko državljanstvo, za avstrijsko republiko pa samo 181!** Čudni ljudje ti Nemci v Jugoslaviji: nočejo, pa nočejo porabiti prilike za rešitev — iz **»prežalostnega položaja!«**

Predavanja v Ak. fer. društvu »Balkan«. Izmed predavanj, ki so bila na dnevnem redu društva, se je vršilo tudi predavanje o vseh modernih strujah, ki so nastopale in nastopajo v literaturi. Predaval je eden izmed tovarišev in nam podal pregled in karakteristiko vseh dob moderne literarne umetnosti, začenši z naturalizmom. Predavatelj je naslikal naturalizem kot strujo, ki se je mogla poroditi le tam, kjer je bilo življenje že toliko pokvarjeno od hiperkulture, da so lahko naturalisti — z Zolajem na čelu — slikali življenje čisto fotografično, z vsemi vrlinami in zablodami, celo preko meje estetike, kar je zadalo tej struji smrtni udarec. Ta struja se je porodila na Francoskem ter da se je razširila tudi do nas Slovencev, kjer pa se ni obdržala.

Impresijonizem, to je strujo, ki nam je slikala razpoloženja, kakor jih je umetnik občutil v posameznih trenutkih, je imela največji uspeh v slikarstvu, kjer je popolnoma preobrnila slikarsko tehniko — način slikanja.

Simbolizem, ki je nastal, kot reakcija proti naturalizmu, je predavatelj označil kot fino strujo, ki si je postavila nalogo podajati umetnost čisto brez vsake tendence, podajati mehka čustva, slikati, lahko, mehka razpoloženja, zboljšati formo, jo napraviti kolikor mogoče muzikalno ter jo spraviti v harmonijo z vsebino itd. Imenoval je glavne raprezentante Baudelairea in Verlainea na Francoskem in druge, ter je prišel do modernih struj na Slovenskem, kjer so bolj znane pod imenom **dekadenca.**

Imenoval je glavne zastopnike pri nas (Cankarja Župančiča deloma tudi Ketteja in Murna) in podal razliko med temi in onimi drugih narodih. Govornik je govoril o bojih, ki so jih imeli vsi ti ljudje s starejšimi umetniki in ljudmi in povdaril, da smo Slovenci preveč kritični, češ da odklanjamo vsako norost, še predno smo zamogli dobro spoznati njeno dobro ali slabo stran.

Več ko pri teh strujah se je predavatelj ustavil v Zagrebu pri sedaj, nastopajoči, struji zenitizmu in pri ekspresijonizmu, ki nastopa na Slovenskem.

Razlika bi med zenitizmom in ekspresijonizmom bila nekako ta-le: Zenitizem tvori pravzaprav prehod od futurizma k ekspresijonizmu. Medtem ko zametuje futurizem vse kar je človeškega, kakor n. pr. misli, čustva itd. in opisuje bolj stroje, dinamiko, aeroplane automobile skratka vse, kar nam je ustvarila tehnika, ter se pri takem opisovanju sploh ne drži nobene oblike, podaja zenitizem tisti razbiti formi idejo, posebno misli o nadčloveku. Ekspresijonizem pa ne išče ne hitrosti ne tega, kar smo imenovali nečloveško, ampak je slika grozot, poniževanj človeka v medvojni dobi. Tisto pretrgano obliko uporabljajo ekspresijonisti le tam, kjer hočejo podati razkosano človeško notranjost. Ta umetnost je mučen vzklik in želja po odrešenju, priti do nadčloveka.

Boje, ki jih imajo mladi ekspresijonisti z starejšimi umetniki in ljudstvom, bi se dali primerjati z onimi iz dekadenčne dobe. Ob zaključku je pisatelj govoril o reviji »Trije labodje« in je priporočal, naj bi se izpoznavala tudi ta nova struja.

To bi bil skrčen pregled čez predavanje o modernih literarnih strujah.

Slovenski književni trg in mi. Pišejo nam: Eno stvar moramo povedati javno:

Mi Primorci smo bili svoječasno najboljši književni trg med Slovenci. Tudi danes proizvajamo toliko tiska glede časopisja, da pomeni to glede na naše število — hiperprodukcija, glede knjig ni tako. Prave založbe, ki bi se bila široko razmahnila, še nimamo. »Naša založba« je še v svojih početkih. Kar izdajo K. T. D. v Gorici, J. Štoka v Trstu, Narodna tiskarna v Gorici in Tiskarna »Edinosti« v Trstu, je le nekaj knjig na leto. Založniške razmere pri nas niso ugodne. Prvič je tisk drag, drugič je naš književni trg premajhen, izvažati v Jugoslavijo radi valute danes ni mogoče. Tisti odstotek ljudi, ki kupuje knjige, rabi več, kot moremo mi izdajati, poslužuje se tedaj knjig, ki prihajajo iz Ljubljane, katerih se dobi največ v knjigarni K. T. D. v Gorici, nekaj v knjigarni Štoke in Trani v Trstu, kar je drugod, je malenkost. Vsi tisti, ki pri nas kupujejo knjige, so z malimi izjemami duhovnik učitelj in uradnik, tedaj nikakor ne dobro situirani ljudje in si morajo privoščiti knjigo le, če ne preseza neke vsote. Pritožujejo se pa na splošno, da so knjige, ki prihajajo iz Jugoslavije, predrage.

Temu je v prvi vrsti vzrok nemilo postopanje ljubljanskih knjigotržcev. Oni so namreč sklenili, da nam ne dajo knjig drugače kot s sto odstotki poviška, medtem ko dobijo v Jugoslaviji knjigarne 25% popusta od založništev. Če tedaj stane knjiga v Ljubljani 40 K (in to je danes že drobna knjiga), jo dajo našim knjigarnam za 30 K in 100 odstotkov poviška, to je 60 K. Poštnina stane za 2 kg knjig 9 dinarjev. Če je knjiga vezana, znaša carina približno 1 liro za 1 kg. Ker mora potem knjigarna računati tudi svoj dobiček, da more izhajati; ni čuda, da potem zraste cena knjige v toliki meri. Pripomnimo pa, da nekatera samostojna založništva postopajo z nami bolj bratsko.

Ljubljanski knjigarji utemeljujejo to svoje postopanje z izravnavanjem valute, na drugi strani pa se hudujejo, ker seje nakup knjig vsled tega zmanjšal, s pripombo, da je to »na škodo slovenski kulturi« pri nas. Ironija! Tudi smo zapazili, da na oni strani meje nimajo pojma o liri in menijo, da sipljemo z njimi kot oni s kronami. Tako se je dobil gospod, ki je predlagal za svoj časopis isto število lir, kar tam kron.

Ker sem že pri tem: časopisi. Posebno nekatere revije. Splošno vlada mnenje, da naj mi, moramo tu odvrževati vrsto časopisja, podpira s svojimi lirami njih časopisje in zahtevajo za svoje liste naravnost strašne cene. Ne pomislijo pa, da bi se naših ljudi naročilo veliko več, če bi bile cene ugodnejše. Danes listov ne bom imenoval, a želim, da sprejmemo pravilo: listi naj bodo po isti ceni kot tam, več priporečena poštnina ve Italijo. To pravilo mislim, da je sprejel »Dom in Svet«, če še kdo drugi, ne vem.

Ob kratkem: mi ne iščemo takih posebnih **miloščin, a želimo, da se ne išče koristi od nas,** ki smo itak preobloženi z narodnim davkom.

T. M.

Slovenskim družinam v Primorju! V Gorici izhaja pod uredništvom dičnega pisatelja in pesnika Franceta Bevka še premalo razširjeni mesečnik »Mladika«, najboljši slovenski družinski list. Opozarjamo na to vse naše družine, ki lista še niso naročile, da to store čimprej. Vsaka slovenska družina v Primorju bi ga morala imeti! (Celoletna naročnina stane 20 L; uprava »Mladike« je v Gorici, ul. Carducci 4).

Razpis štipendij. Mestni magistrat naznanja: Za šolsko leto 1921—22 se razpisujejo iz Ustanove Wallmann štiri štipendije po 1000 (tisoč) lir in sicer: 1. Štipendija za ubogega vrednega dijaka, ki je pristojen v tržaško občino in vpisan kot reden slušatelj na kaki vseučiliščni fakulteti; 2. štipendija za ubogega in vrednega dijaka, ki je pristojen v tržaško občino in vpisan kot reden slušatelj na kaki tehnični visoki šoli; 3. dve štipendiji za ubogega in vrednega dijaka, ki sta pristojna v tržaško občino in vpisana kot redna slušatelja na kaki veterinarski šoli, ki se obvežeta, da bosta po končanih študijah tudi izvrševala svoj veterinarski poklic. Prosilci naj vložijo svoje prošnje do 18. marca t. l. na tuk. magistratu s sledečimi prilogami: krstni list, domovinski list, ubožni list, šolska spričevala preteklega leta in potrdilo o vpisu v enega gorimenovanih zavodov.

Nadalje se razpisujeta s šolskim letom 1921-22 dve štipendiji po 600 (šeststo) lir iz ustanove Zinzendorf, določeni za dijaka tukajšnje ladjedelniške šole. Do teh štipendij imajo pravico dijaki, pristojni v tržaško občino, ali vsaj rojeni in bivajoči v tej občini in v pomanjkaniu teh, dijaki bivajoči v Trstu. Ti dve štipendiji podeljuje tuk. borzno zastopstvo.

Popravljamo. V včerajšnjem članku pod naslovom »Prijateljsko upanje« se nam je vrinila mala pomota, ki pa izprevrača smisel. Rečeno je, da »Češko Slovo« **očita** Della Torretti vsak globokejši vpogled v resničnosti. Glasiti pa bi se moralo, da **»odreka«.**

Pevski zbor učiteljske »Zveze«. V nedeljo, 5. t. m. pevska vaja za okraje Trst, Sežana, Koper, pri Sv. Jakobu, v poslopju otroškega vrtca (za cerkvijo, stara policija). Ob 1 uri za pevke, ob 2. uri za pevce.

Kmetijska zadruga v Trstu bo imela prihodnjo nedeljo, dne 5. marca točno ob 9. uri v navadnih prostorih skupno sejo celokupnega odbora in nadzorništva. Ker je seja izvanredne važnosti, se prosijo vsi gg. odborniki in člani nadzorništva, da se seje gotovo in ob določeni uri točno udeleže.

Podaljšanje roka za predložitev papirjev ogrskih predvojnih dolgov. Rok za naznanitev terjatev na račun predvojnih ogrskih dolgov je bil podaljšan do vštetega 10. marca t. l.

VI. žrebanje obveznic posojila iz leta 1916. V smislu razglasa z dne 17. februarja 1922 št. III. 74/1-22 objavlja mestni magistrat, da je bilo na včerajšnjem žrebanju obveznic mestnega posojila iz leta 1916 v poimenski svoti 34 tisoč kron po 4½% na podlagi Amortizacijskega načrta izžrebanih sledečih 11 serij po 20.000 kron: 1314, 1605, 2176, 2288, 2505, 2654 1183, 1756, 2225, 1230 in 1973.

Odvada! Danes, v četrtek dne 2. marca se bo vršila redna krožkova seja točno ob 20 v navadnih prostorih. Naj ne izostane nihče! — Tajnik.

Šentjakobski »Sokol« priredi v nedeljo, dne 5. t. m. celodnevni izlet v Artviže. Odhod s postaje pri Sv. Andreju ob 5 ali pa s postaje pri Sv. Ani ob 5'20. — Vabijo se vsi člani kakor tudi prijatelji društva, da se v čim večjem številu tega izleta udeleže. Natančneje o tem izletu se bo pravočasno poročalo. — Odbor.

• **Vojaški obvezanci.** Prosimo vse mladeniče, ki bivajo v Trstu samem (mesto) in ki so vojaški obvezanci, da nam prijavijo ustno ali pismeno sledeče svoje podatke: Ime in priimek, rojstno leto, poklic in bivališče naslov). Obenem prosimo, da bi nam stariši prijavili sinove, ki so že nastopili vojaško službovanje.

Odsek pol. društva »Edinost« za Trst in okolico (ulica Sv. Frančiška 20, I.)

• **Prošnja do usmiljenih src.** Družina ruskega izobraženca v našem mestu, obstoječa iz treh članov, se nahaja vsled brezposelnosti v hudi bedi, brez stanovanja in brez vsakih sredstev. Bila je primorana prodati vse, kar je imela kaj vrednega. V svojem obupu se obrača do usmiljenih src naših čitateljev s prošnjo, da bi ji pomagali z blagohotnimi prispevki, da se reši sicer neizogibne lakote in nesreče. Darove bo hvaležno sprejemala uprava našega lista. Pošiljajo naj se na naslov »Ruska družina».

Iz tržaškega življenja

Ponesrečen roparski napad na Vrdeli. Pretekli večer sta imela dva tolovaja v načrtu, da oropata lastnico pekarne na Vrdeli št. 556, gospo Frančiško Miličevo, stanujočo v isti hiši. Tolovaja sta delala račun brez krčmarja. Tolovaja sta odprla s ponarejenimi ključi glavna vrata hiše št. 556 na Vrdeli. Na to sta se skrila v podstopnišču in pričakovala gospo Miličevo, da jo bosta napadla, ko bo šla po stopnicah mimo skrivnostnega skrivališča. Kakor rečeno, tolovaja sta delala račun brez krčmarja. Vratarica omenjene hiše, Constantina Medeotijeva je namreč pogledala — predno je šla spat — po hiši, ali je vse v redu. Ko je prišla pred podstopnjišče, je našla vrata, ki vodijo v ta prostor, priprta. Stvar se ji je zdela sumljiva. Zato je hotela pogledati v omenjeni prostor. Toda v tem hipu sta planila iz skrivališča tolovaja in izginila vratarici izpred oči. Kakih deset minut po tem dogodku je zaprla gospa Miličeva svojo pekarno. Ko ji je povedala vratarica, kaj jo je doletelo, je bila trdno prepričana, da sta jo mislila tolovaja napasti in oropati na stopnicah ali v stanovanju ali pa jo povleči v skrivališče. Miličeva je imela pri sebi 400 lir, druge dneve je imela večje svote.

Dve bombi. Trije dečki, ki so se igrali včeraj zjutraj na ulici della Tesa, so našli na omenjeni ulici dve bombi »Sipe«. Nevarni stvarci so bili spravljeni na policijo.

Tatvine pri Sv. Mariji Magdaleni. Preteklo noč so vdrli »neznani« v gostilno Ivana Vekjeta pri Sv. Mariji Magdaleni št. 685 in odnesli za 1500 lir raznih živil.

Morda isti tatovi so obiskali stanovanje Frana Decnia pri Sv. Mariji Magdaleni št. 784 in stanovanje Josipa Vekjeta v isti ulici št. 155. Prvemu so odnesli nekaj zlatenine v vrednosti 500 lir in 100 lir v denarju, a drugemu tudi nekaj zlatenine in oblek v vrednosti 1700 lir.

Radi tatvine je bil včeraj aretiran in odpeljan v zapor Coroneo 26 letni Ivan Liper, stanujoč v ulici del Rivo št. 18.

Po ponesrečenem vlomu v železno blagajno. Policijske preiskave so prinesle na svetlo, da so ukradli oni vlomilci, ki so skušali prevrtati s »thermosom« železno blagajno pri »Società Anonima di ferramenta Adriatica« (prej Greinitz) na tekališču Vitt. Em. III., dve, oziroma štiri kisikove bombe pri »Cooperativa Edilizia« na Koloniji št. 16

Skrivnostna harmonika. Trije finančni stražniki, ki so patrulirali včeraj zjutraj okoli 7. ure po pomolu »Audace«, so naleteli na okoli 20 let starega mladeniča, ki je bil ogrnjen v črno suknjo, pod katero je nosil harmoniko.

— Odprite harmoniko! — so mu veleli financarji.

— In kaj boste našli v njej — se je moško odrezal mladenič. Ta in drugi izgovori mu niso pomagali: harmoniko je moral odpreti. V njej se je nahajal fin tobak, katerega je mislil utihotapiti s parnika, ki je zasidran na istem pomolu.

Vesti z Goriškega

Gorica. Pomožni zavod za zaščito vojnih oškodovancev v Gorici (vstanovljen po okrajni sodniji v Gorici z odlokom z dne 15. oktobra 1921, št. 235/25/21) je preselil svoj urad v Gorici v ulico Dante št. 6, pritličje.

Iz Kobarida. Odbor kobaridskega »Sokola« nam je poslal sledeči poziv, kateremu se bo naša javnost brezdvomno rada odzvala:

»Že pred vojno je telovadno društvo »Sokol« v Kobaridu razvijalo svojo delavnost v ponos našemu trgu. Krutost vojne in njenih posledic niso zamorile v naših sokolih ljubezni do narodnega dela, nasprotno, društvo je obnovilo po vojni svoje delovanje s pomnoženimi silami in vnemo. Že pred leti si je stavil »Sokol« kot cilj zgradbo svojega lastnega doma, a vojna mu je načrte prekrižala, toda le začasno, kajti danes se je naš »Sokol« še z večjo vnemo oprijel te misli in se odločil, da vdejstvi ta svoj načrt. V Kobaridu ni nobenega prostora, ki bi odgovarjal zahtevam vežbanja v telovadbi in društvenih prireditev, telovadbo in prireditve se je moralo v zimskem času opustiti. — Pač hud udarec za Kobarid in njegovo okolico. Kljub vsem težkočam, s kojimi se mora »Sokol« boriti v sedanjih razmerah, prične z gradnjo novega doma še tekom letošnje pomladi, in sicer na primernem prostoru, ki ga je podaril društvu brat Fran Miklavič »Podseljan«. Dasi računa »Sokol« z vso gotovostjo s pomočjo celega našega zavednega trga, bodo stroški gradnje vsekakr preogromni, da bi mogel kobariški »Sokol« sam nositi toliko breme. Vsled tega se obrača »Sokol« do vseh rodoljubov s prošnjo, da bi mu po svojih močeh priskočili na pomoč v svrho vdejstitve stavljenega si cilja.

Vesti z Notranjskega

Slap pri Vipavi. »Slovensko izobraževalno društvo« na Slapu pri Vipavi bo imelo svoj redni letni občni zbor v novi društveni dvorani gosp. Rudolfa Ferjančič št. 42, in sicer dne 5. marca ob 3. uri popoludne. — K obilni udeležbi vljudno vabi Odbor.

Črni vrh nad Idrijo. V nedeljo, dne 12. svečana je priredilo tukajšnje »Prostovoljno gasilno društvo« ples. Kljub temu, da smo odločno proti pogubnemu plesu, bi molčali, da ni priredilo to društvo ples v gostilni edinega tukaj naseljenega Laha. Dasiravno so v vasi tri slovenske gostilne, niso imeli prireditelji tolike narodne zavednosti v sebi, da bi bili priredili ples pri domačinu.

Pred zaključkom zabave se je vnel prepir, kar je nov dokaz, kako pogubne in protikulturne so prireditve, ki so posvečene izključno plesu.

Naročajte in širite „EDINOST“

Književnost in umetnost

Grafična razstava v Zagrebu — preložena. Vsled nepričakovanih zaprek se je morala III. jugoslovenska grafična razstava v Zagrebu za sedaj odgoditi. Vršila se bo šele v jeseni. Vsi umetniki-grafiki so že sedaj naprošeni, da zbero do takrat svoja najboljša dela. Kolegij jugoslovenskih grafikov, Zagreb-Ljubljana.

Petnajst zborovih pesmi izdala in založila Glasbena Matica v Trstu. Cena L. 15.—. Dobi se pri Štoki v Trstu in knjigarni KTD. v Gorici.

Glasbena Matica v Trstu posnema Ljubljansko Glasbeno Matico s tem, da je začela zalagati in izdajati muzikalije. To je njena vrlina tudi nasproti drugim enakim zavodom, ki so v našem mestu. S prvo publikacijo je hotela predvsem ustreči zborom po deželi, ki so odtrgani od nekdanjega kulturnega središča v Ljubljani. V tem duhu se je porodila ta zbirka. To kaže njena zunanja oprema, razvrstitev skladb in nih vsebina. Zvezek obseza 7 narodnih in8 umetnih pesmi za zbor. Narodne pesmi so deloma za moški, ženski, za mešan zbor, deloma samospevi s spremljevanjem zbora, včasih brenčečega zbora. Kar se tiče njih značaja so deloma resne, deloma šaljive, dve tudi precej pikantni. Glede obdelave so nekatere čisto priprosto harmonizirane, druge pa z dodatki in ponavljanji zdaljšane in po Hubadovem načinu za koncert prirejene. O takih pesmih je zavzel javno stališče Anton Lajovic v »Novih akordih« (Iz priprostega dekleta je napravil Hubad parfumirano, blazirano gospodično. Lajovic mu posebno očita sekanje.) in tudi o brenčečih zborih je pisal Dr. Krek, da se ž njimi zbor ponža. Beseda je tisti dar, ki nas dvigne nad živali, z mrmranjem stopimo zopet v tisto sfero.

Kar si, boš zdaj ostala ... mešan zbor nam vliva razpoloženje kakor pesem «Safaran» in gotovo je tudi nastala pod vplivom te ruske pesmi. Škoda, da ni gospod ravnatelj Viktor Šonc napisal tudi kraje, kjer se ta in naslednje narodne pesmi zares pojejo, ker bi bilo to velike važnosti za vsakega, ki raziskuje narodno pesem. (Besedilo, njegov izvor, spev in njegova pristnost.) Ni napačna misel, da je začel z nabiranjem in objavljanjem narodnih pesmi na našem ozemlju, kajti mnogo jih je, ki še niso zapisane. Prej ali slej se bodo morali zbati tisti, kateri ljubijo narodne pesmi in izdati zbirko pesmi iz naših krajev, ki niso bile doslej še zapisane. O tem bo treba tudi kedaj več razpravljati.

Že prva pesem ima hvaležno vlogo za bariton. Prireditelji mu da priliko, da večkrat izstopi tačas, ko pavzira ves zbor. Napisan je v Vilharjevem slogu, ki je bil nekdaj našim zborom zelo priljubljen.

Drugi mešan zbor «Saj sem pravil mnogokrat!» ima tudi Gerbič v svojem albumu. Pohvaliti je treba prireditelja, da je tako skrbno napisal vse štiri kitice te pesmi. (V šestem taktu je tiskovna napaka: V tenorju je tretja nota c in ne b).

Ljubiteljem šaljive pesmi bo ugajala za koncert prirejena «Tekel sem po dolin'.» Kadar se zmrači gre fant z lojtrcami pod okno svojih treh ljubic in zamjavka. Zadnji da prstan zlat. Gospod prireditelj je uporabil posebno pri tej in še pri dveh vse svoje zmožnosti.

Moški zbor «Zvonček» ni narodna pesem, že besedilo samo ni narodno in ako je napev naroden, mora biti gotovo iz najmlajše dobe. Za tem priprostim, a še dostojnim zborčkom pride harmonizirana srbska pesem «Ej primi me.» Spev je kakor koral, besedilo pa nedostojno: Za plot povedi me — cura garava. Srbi imajo zelo dosti vseskoz lepih pesmi in če tiste prevzamemo imamo pozitiven dobiček sicer imamo le škodo.

Za moški zbor «Na srčku bolan» (bariton solo) spominja na «Dekle na vrtu zelenem sedi.» Interesantno je, kako da je narod različna besedila pel po enakih ali skoraj enakih napevih. Po istem napevu se poje še ena sicer nelepa pesem «Pa kaj mi pomaga ta kuharca mlada — —» in pesem «Jaz imam fantičke, k'mi vozijo dekliče, kaj mi nuca to gledat k'sem sam». Pri tej pesmi se je prireditelj posluževal dosti imitacije, vrinjenih taktov, ponovitev in dodanih akordov: Na koncu je po Hubadovem načrtu sekan spev in besedilo: — Ne — več — bolan.

Zadnja narodna pesem «Na levi strani» je zopet le naravno harmonizirana, in sicer za ženski zbor, in spada glede besedila med najboljše. (Najlepši spev pa ima srbska narodna.) Pri tej pesmi je treba taktove črte pronesti za en udarec naprej. Drugače niso motivična težišča ločena od dvigov s pomočjo taktove črte.

* * *

V drugem delu kjer so umetni zbori je najbogatejše zastopan g. prof. Vasilij Mirk. Njegovi zbori «Majolčica», «Svatba na poljani», «Jutro», «Napitnica» kažejo skoraj vsak drugačno vrednost in drugačen slog. Med tem, ko mora biti njegova napitnica že zelo stara misel, kaže njegova «Majolčica» in «Pomlad» hotenje, da bi se prejšnjih vplivov popolnoma otresel in ubral pot, ki mu jo nudijo klasični uzori. Kakor reminiscenca n. pr. («Planinska roža» in podobne) priča, kako ga je naša pesem popolnoma objela. In momenti porojeni iz takega vpliva so pri njem še vedno najboljši, kar kažejo tudi nekatere njegovih okusno izdanih klavirskih skladb. (Pri pesmi «Majolčica» je nekaj tiskovnih pogreškov, popraviti jih je treba tako, da bo tenor posnemal natančno spev soprana oz. alta v isti višini ali oktavo niže. Pri pesmi «Pomlad» manjkajo pri zadnji kitici začetne besede «Al spet si») «Svatba na poljani» ima lahko etično metuljčasto vsebino in za tako bi bil primernejši slog Vatroslava Novaka (n. pr. Zarni pisem). Na Beethovnovem grobu je lira in metulj, ki se samo narahlo dotakne strun, da pokaže eterično lahkoto njegove muze. Vasilij Mirk uporablja večkrat nenavadne modulacije, ki gredo proti subdominantni strani (n. pr. Jutro), kar ne povzroča pozitivnega razvijanja skladbe, temveč zastavlja njenemu naravnemu razvoju tok. Z vsem tem je ostal Vasilij Mirk zvest svojemu idealu: Vnet in pošten delavec, ki si je priboril priznanje skozi vso dolgo dobo «Novih akordov» napredoval neprestano in nam podal v svojih klavirskih skladbah enega izmed najlepših darov, toliko več vrednega, ker je delo zahtevalo dosti drznosti in še več denarnih žrtev, da postane eno izmed prvih najobsežnejših del slov. klavirske literature.

«Izkušnja» Alojzija Šonca kaže, da bi rad stopil v krog «ki se poti in trudi» tudi «nov pisar». Pokazali mu bomo tempel na tisti visoki skali in pot, po kateri je hoditi in če je od Boga izvoljen bo hodil. Glede brenčečega zbora sem poprej omenil; naj dodam le še to, da so tudi tukaj taktove črke napačno postavljene. Pomakniti jih je treba za en udarec naprej, le v sedmem taktu bi se morali zadnji dve noti zategniti.

Dr. E. Bunčev zbor «Poslednje pismo» je eden izmed najdaljših v zbirki, priča, da pozna skladatelj «Prodano nevesto», Wagnerjeva dela in Bacha. Spev se prerad giblje v isti višini, tenor piska posebno v začetku nad soprani. Za zbor ima precej ritmičnih težav, posebno pri fugatu. Skladatelj je hotel zelo natančno izraziti podrobnosti besedila in neizogibno je bilo, da je skladba iz več neenakih delov sestavljena. Lep je tisti del, kjer posnema poštni rog.

Kako da se za ljudstvo piše, kaže najboljše Adamičev zbor «Kregata se baba in devojka». Ta zbor je iz cele zbirke najboljši. Sestoji iz dveh delov. V prvem je uporabljena velika duhovitost, kako so kontrasti med babo in devojko karakterizirani z istim, a različno uporabljenim motivičnim materjalom. Drugi del, kjer govori o ljubezni, torej čustveni del, pa žal ni tako inteniven, kakor prejšnja duhovitost.

Glasbena Matica je s pričujočo zbirko zadobila pravico, da zahteva od nas, da jo podpiramo in vzdržimo. S pošteno besedo pa bomo tudi mi lahko od nje zahtevali smer in kvaliteto tistega, kar ima izdajati. Naj ne pozabi, da imamo na slovenskem največ zborovih zbirk — teh je kakor molitvenikov. Učne knjige iz glasbene vede, materjal za glasbeno šolo itd.

Da je cena 15'— L zelo visoka, se ne smemo ustrašiti, kajti če te žrtve ne doprinesemo, ne bomo pripomogli Matici, da bi nam v doglednem času nudila še boljših zbirk za nižjo ceno, ampak bi njen namen strli že pri prvem koraku. Na vsak način bo zavzelo odslej tudi «Društvo kulturnih delavcev» svoje jasno stališče nasproti vsaki podobni publikaciji.

Vsem pa, ki sodelujejo, naj velja za konfiteor grška kletvina «Autokritika».

Ivan Grbec.

Gospodarstvo

Jugoslovenska proizvodnja soli. Solišča na Kreki pri Dolnji Tuzli dajajo sedaj le 200 vagonov soli mesečno. Potrebščina v notranjem iznaša okroglo 10.000 vagonov letno, radi česar se mora sol uvažati iz Romunske in Nemčije. Ob primerni organizaciji bi mogla jugoslovenska proizvodnja soli pokrivati polovico notranje potrebščine. Zato je nastal načrt, po katerem bi se solišče dalo kaki zasebni družbi v najem.

Združitev bank v Jugoslaviji. Srbska osrednja banka in Srbska gospodarska banka v Sarajevu sta sklenili, da se združita. Sedaj pa se vrše pogajanja za priključitev tudi deželne banke za Bosno in Hercegovino. To banko je ustanovil dunajski »Bankverein« in je pod prejšnjo vladavino uživala znamenite privilegije. Ti privilegiji pa niso se ohranili, tako, da ta zavod ni mogel več poslovati.

Likvidacija avstro-ogrske banke v Jugoslaviji. Poleg porazdelitve železniških obratnih sredstev treba še — po likvidaciji avstro-ogrske banke — urediti stvar med državami-naslednicami. V tej zvezi igra važno vlogo porazdelitev aktiv in pasiv banke po ključu, ki se ima še le določiti. Nadalje tudi odkup bankovcev stare Avstrije, nabranih ob svojedobnem žigosanju. Po dosedanjih štetvah, ki pa so še nepopolne, iznaša likvidacijska masa nad okroglo 1500 miljonov kron. V zadnjih časih so se baje glede likvidacije pojavila težka navskrižja, radi katerih so se pogajanja prekinila.

Tržaške premogovniške družbe. V Trstu imata sedaj svoj sedež dve taki večji družbi. Prva je družba »Arsa«, ki se je ob koncu vojne odcepila od Trboveljske in poseduje premogovnike v Karpanu, Vinešu in Strmacu. Druga pa »Monte Promina«, ki ima premogovnike v jugoslovenski Dalmaciji. Prva družba je v minulem letu odprla nove rove, tako, da je mogla proizvodnjo dvakratno povečati, to je, na 250.000 ton.

PODLISTEK

KAPITAN MARRYAT

Leteči Holandec

Roman (80)

Izzivajoče so izvesili holandsko zastavo. Obe španski ladji, ki sta se bližali »Dortu« z veliko brzino, sta prišli v mučen položaj, ki ju je nekoliko zmedel; toda kmalu sta se spet zavedli položaja, napravili ovinek in začeli boj z veliko živahnostjo. Pol ure sta bili obe stranki v menjajoči se sreči. Nenadoma pa se je zvrnil zadnji jambor španske fregate in potegnil za sabo tudi jaderni natik, kar je povzročilo na ladji splošno zmedo in ustavilo streljanje. »Dort« pa je takoj razvil svoja jadra, se zagnal na korveto, ki jo je po par napadih čisto razstrelil, nato pa se vrgel tudi na fregato, ki ni bila v stanu boriti se. Obe ladji sta se približali na deset čevljev razdalje in boj se je znova vnel, a pod zelo neugodnimi razmerami za Špance. Čez četrt ure so se vnela velika jadra, ki jih je zapalil strel iz topa. Požar se je kmalu razširil na vso ladjo, »Dort« pa je svoj boj nadaljeval, ne da bi mu sovražnik napravil kaj škode. Po mnogih brezuspešnih poskusih pogasiti požar je sklenil poveljnik španske ladje, da morata obe jadernici doživeti isto usodo. Obrnil je krmilo, oddal strele na »Dorta« in na vse načine poskušal, da bi trčil z nasprotno ladjo skupaj. In prišlo je do divjega bližinskega boja. Španci so poskušali s svojimi verigami ladjo zamrežiti, da bi jo ujeli, medtem ko so Holandci vse podvzeli, da bi ta namen preprečili. Na obeh straneh so se obupno borili, vmes pa je rastlo število padlih. Medtem pa Filip in Kranc nista držala rok križem. Pustila sta razvesiti vsa sprednja jadra, da se je vjela vanje velika sila vetra. To jim je doneslo veliko prednost in pomenilo za Špance izgubo. Na španski fregati se je ogenj še povečal in moštvo se je moralo umakniti za svoje lastne ograde. Po obupnem naporu se je »Dortu« posrečilo iztrgati se in uiti svojemu nasprotniku, ki je bil ves v plamenih. Korveta je bila nekaj kabeljskih dolžin v strani in od časa do časa oddala kak strel. Boj je bil končan in treba je bilo misliti kako rešiti moštvo goreče fregate. Spustili so »Dortove« čolne, izmed katerih pa sta bila le dva sposobna za plovbo. Prvi je odplul proti korveti, da bi zapovedal naj spusti vse svoje čolne v vodo in pomaga fregati. To se je zgodilo in večina moštva je bila rešena. Še dve uri so pokali topovi na fregati, ki jih je izpro2il požar. Ko je ogenj dosegel zaboje smodnika je nastal grozen pok, ki je pognal ves zgornji del ladje v zrak, truplo pa se je začelo polagoma potapljati.

Med ujetniki, ki so bili v španski uniformi je Filip opazil tudi ona dva navidezna potnika, kar mu je potrdilo zamorčeve izjave. Te dve ladji, ki so ju odposlali iz Lime sta bili prepričani, da holandsko jadernico uničiti in dosežete lahko zmago. Po kratkem posvetu, ki sta ga imela Filip in Kranc, sta se zjedinila, da je najboljše, če dasta poškodovani korveti in vsem ujetnikom svobodo, ker se obe državi pravzaprav ne nahajate v vojnem stanju. Ko se je to zgodilo je »Dort« nadaljeval svojo vožnjo proti Batavíji, kamor je dospel čez tri tedne po tem dogodku. Tu ga je tudi čakal ostanek brodovja, ki je bil tu že par tednov; ladje so že naložile ves tovor in bile pripravljene na odhod v domovino. Filip je popisal vse dogodke in popis namenil načelnikom. Nato se je odpravil v mesto, kjer se je spet nastanil v hiši onega trgovca in ostal pri njem, dokler ni bil »Dort« pripravljen za povratek.

20. POGLAVJE.

Vrniti se moramo k Amini, ki jo najdemo na trati, kjer se je razgovarjala s Filipom, ko ju je pilot Schriften prekinil. Globoko zamišljena je — oči ima uprte v tla, kot da hoče priklicati v spomin preteklost. «Ah, ko bi imela v oblasti moč moje matere,» je vzkliknila, «toda ni je, ni je... Ah, ne morem prenašati muke negotovosti! In poleg tega še ta dva duhovnika!»

Vstala je in se vrnila na stanovanje.

Peter Matthias se še vedno ni vrnil v Lissabono; sprva ni imel nobene prilike, kasneje pa je že iz hvaležnosti do Filipa ostal pri Amini, ker je opazil, da postaja ona z vsakim dnem nasprotnejša sveti cerkvi. Često in dolgo se je posvetoval s patrom Leysenom in oba plemenita starčka je nista pozabila večkrat posvariti, za kar se pa Amina ni dosti brigala, in je včasih celo drzno nasprotovala.

Zdelo se jima je, da zametuje krščanstvo z neko trdovratnostjo, ki se jima je zdela neodpustljiva in tudi nerazumljiva, čeprav je bila njena stalna opravičba zelo enostavna: «Cesar ne razumem, tega ne verjamem.» Ona je sicer priznala vse lepe nauke in tudi čistost vere; toda če sta hotela duhovnika preiskovati njene nazore, ni hotela Amina o tem ničesar slišati ali pa je skušala obrniti pogovor v drugo smer. To pa je še bolj podžgalo vnetost patra Matthiasa, ki je hotel rešiti dušo tako mladega in lepega bitja. Nič več ni mislil na vrnitev v Lissabono, temveč je ves čas uporabil za spreobrnitev Amine, ki pa je bila njegove vsiljivosti že tako sita, da ji je jel presedati.

Če malo premislimo, bomo razumeli, da je Amina odklanjala vero, ki ni bila v soglasju z njenimi željami in načrti. Človeški duh je ošaben in mora v sebi razviti najvišjo ponižnost predno se ukloni celo pred Bogom.

Amini je bilo znano, da je imela njena mati izvrstno znanje o vseh skrivnih umetnostih in je sama videla, kako je ona znala uspešno uporabljati svoje znanje, čeprav je bila deklica še, vsled česar je pozabila potek vseh skrivnostnih priprav, s pomočjo katerih se je materi posrečilo uresničiti vsako željo.

Jugoslovenska trgovska zbornica na Dunaju. V stvari ustanovitve jugoslovenske trgovske zbornice na Dunaju se je nedavno pri tedanjem trgovskem pridodeljencu Simiću vršilo posvetovanje dunajske jugoslovenske družbe.

Angleški izvozni krediti za Jugoslavijo. Sedaj se vrišjo v Belgradu pogajanja med odposlanci angleškega ministrstva za trgovino in zastopniki jugoslovenskega trgovstva in jugoslovenskih bank o uporabi angleških izvoznih kreditov. Banke so podale izjavo, da bi bile načeloma pripravljene jamčiti za nastale obveznosti jugoslovenskih uvoznikov.

Sedemdostotno jugoslovensko železniško investicijsko posojilo. Sindikat, ustanovljen za podpisovanje tega posojila, je bil pozvan od strani finančnega ministra, naj od depozita, ki še leži pri bankah, da državi na razpolago 50 miljonov dinarjev. Dosedaj izvršene dobave iznašajo okroglo tretjino skupnega zneska, tako, da imajo banke še vedno precejšnja sredstva na razpolago. Gradbe, ki se vršijo na podlagi tega posojila, se bodo ko nastopi ugodneje vreme, energično nadaljevale in bodo — kakor je pričakovati — skoro dovršene. Za sedaj gre za zvezo Niš-Zaječar, ki bo premogovno območje timoške doline spajala s središčem. Potem za progo. Višegrad-Vardište, ki bo srbsko ozkotirno omrežje spajala z Bosno.

Italijanska eskomptna banka

It. Esk. Banka ustanovljena leta 1915. tik pred vojno, je pripadala sistemu štirih italijanskih svobodnih kreditnih velebank (Banca Commerciale Italiana, Credito Italiano, Banco di Roma, Banca Italiana di Sconto). Njena naloga je bila vstvariti in financirati italijansko vojno industrijo. Temeljna glavnica, ki je bila že ob ustanovitvi razmeroma zelo visoka, je narastla v kratki dobi njenega obstanka na 315 miljonov lir. V omenjenem bančnem kvadrumviratu je bila čerarno najmlajša po kapitalu najmočnejša in prva v drzni podjetnosti in ekspanzivnosti. Njen razmah je dosegel višek v prvi povojni dobi, ko se je angažirala na polju industrijskega kredita, ki je bilo izredno dobičkanosno vsled neštevilnih emisij delnic obstoječih in novih akcijskih družb. Istočasno pa je oživlajla tudi najširšo domačo in inozemsko borzno špekulacijo, ki je povzročila za dobo več mesecev dviganje kurzov.

Njene bilance so izkazale neverjetno visoke številke a letna poročila so prikazovala v navdušenih besedah veliki obseg njenega poslovanja in so slavila drzno podjetnost ter visoke dobičke. Toda v svojem bistvu so bile tiste visoke številke le izraz patološkega pojava in ugodna konjunktura tistih časov je bila varljiva fata morgana, kajti vsemu kreditnemu poslovanju je dajala temeljni karakter ogromna denarna inflacija. Kreditne operacije so bile nerealne, ker niso izvirale iz resnične gospodarske potrebe in produktivnega dela. Takratne kreditne operacije so zavisele zgolj od gospodarsko neutemeljene samostojne špekulacije, katera ni mogla imeti kot taka nobenih gospodarskih funkcij in je živela svoje parasitsko življenje, težeč za povečanjem že itak velike inflacije.

Pod takimi okoliščinami je dosegla It. Esk. Banka ne samo velik gospodarski, ampak tudi političen vpliv. Skupaj z ostalimi svobodnimi velebankami je dobila nadvlado nad emisijskimi zavodi, katerim je bančni kvadrumvirat odvzel vodstvo v kreditnem poslovanju, kar je za vse narodno gospodarstvo škodljivo. Pod firmo akcijske družbe in nad inertno maso sicer številnih malih delničarjev kraljuje malo število visokih finančnikov in velikih industrialcev. V njihovih rokah je de facto vsa moč omenjenih velebank in usoda mnogoštevilnih industrijskih, trgovskih, pomorskih in drugih podjetij ki so v enem ali drugem odnosu z velebankami s katerimi razpolagajo bodisi neposredno ali pa potom delegatov.

S tem se je It. Eskomptna Bka odrekla svoji pravi funkciji; prestala je biti posredovalec kredita. Postala je industrijalec, ki mora nositi tudi ves riziko industrijskega obrata in ni ničesar drugega kot centralni upravni organ in glavna blagajna vseh od nje vstvarjenih in financiranih podjetij. Ta pojav ki se izraža v sodobnem gospodarstvu s koncentracijo velebank, odgovarja popolnoma koncentraciji svobodne veleindustrije v trustih. V Italiji so konvergirali interesi veleindustrije, združeni v rokah par mogočnih finančnih in industrijskih kapitanov, predvsem v Bca Com. It. in v It. Esk. Bki. Ta dva zavoda ki sta bila koj od ustanovitve It. Esk. Bke v vidnem in ostrem medsebojnem nasprotstvu sta predstavljala najmarkantnejša eksponenta vsega špekulativnega kreditnega pokreta v Italiji.

Neverjetna drznost, katero je prinesla vojna duševnost, je odvzela vodiiteljem It. Esk. Bke jasen pregled gospodarskega razvoja in vsaki smisel za realnost. Njihova podjetnost ni poznala nepremostljivih ovir in previdnosti. Delovanje zavoda je bilo grandiozno, a še vedno so večali z mrzlično naglico njegov velikanski delokrog. Kar naj bi bilo plod dolgega podrobnega in sistematičnega dela ni bilo pravzaprav ničesar drugega, kot resultat dvoma lahkomišljenosti. Zavod je predstavljal vzlic svojim ogromnim proporcijam organizem z rudimentarno in neharmonično razvitimi organi, ki so onemogočali pregled in vodstvo. Tu je vzrok pasivnosti nekaterih podružnic; n. pr. podružnica v Braziliji izkazuje 102 miljona lir izgube, a ona v Parizu 22 miljonov frankov.

Car velikih številk in velikih uspehov je onemogočil, da bi se na lahke zmage navajeni voditelji Eskomptne Bke prilagodili novim razmeram. Nihče od njih ni mislil več na povratek k normalnim razmeram, k solidnemu in gospodarskemu delovanju. Banka je že naprej ustanavljala in finansirala hotele, gradbena podjetja, plavže, rudnike, parobrodarska društva, kinematografe, železnice, električne centrale, bombažne tvornice, eskomptne družbe itd. Posledica tega je bila, da je imobilizirala svoje aktive v podjetjih, ki so že vsled splošne gospodarske krize in vsled splošnega padenja cen izgubila velik del svoje prvotne vrednosti. Udeležba pri teh podjetjih je napravila Esk. Bko ne samo nelikvidno, ampak tudi nesolventno. Vrednost teh podjetij je danes minimalna in glavni vzroki poloma izvirajo iz devalutacije delnic omenjenih zavodov, nad katerimi ni imela Esk. Bka dovoljnega vpliva in nadzorstva, ker je bila slabo organizirana in njeno vodstvo za tako velike naloge tudi nezmožno.

Vodstvo Eskomptne Bke je v precejšnji meri dovoljevalo kredite, ki niso bili kriti in katerih vrednost označujejo danes deloma z ničlo. Tega kredita, katerega je dajala v svrhe, ki so tile vse prej kot bančne, je bila deležna tudi precejšnja politična klijentela in pa žurnalistika. Še je v spominu lozadevan polemika, ki so jo pred kratkim vodili veliki italijanski časopisi in ki je povzročila precej škandalov.

Deloma so pa bili voditelji Eskomptne Bke tudi žrtve vlade, ki jih je primorala, da finansirajo podjetja, ki so bila gospodarsko pasivna, in to iz socialnih razlogov, da se prepreči odpust delavcev, zmanjša brezdelje in ublaži posledice in moč takratnega komunističnega prevratnega delovanja. Esk. Bka je pristala, ne da bi si preskrbela prej primernih in dovoljnih garancij. Tudi ti krediti figurirajo dane v njeni bilanci pri zgubah.

Vzroke vsemu temu moramo iskati deloma v gospodarsko-socialnem položaju, ki ga je ustvarila vojna, v prvi vrsti pa v slabi upravi, v njeni nezmožnosti in tudi nepoštenosti. Voditelji Esk. Bke so brezvestno izrabili nedostatke pomanjkljive italijanske bančne zakonodaje. Z neverjetno lahkomišljenostjo so imobilizirali kratkoročne vloge, prihranke marljivih malih ljudi v dolgoročnih industrijskih investicijah in v odprtih kreditih, v garancijo katerih ne obstoja niti menica z enim podpisom in ki znašajo samo pri centrali 900 miljonov lir. Očita se jim tudi, da so potvorili računska poročila in zadnje bilance. Za poslovno leto 1920. so n. pr. razdelili delničarjem 20 miljonov lir «dobička» a že 31. decembra 1921. se je ugotovil primanjkljaj 1300 miljonov lir. Zdi se, da so ustanovili tudi Italijansko-kavkaško Bko zgolj zato, da potvorijo borne kvotacije lastnih delnic. Omenjena banka se je bavila namreč izključno z nakupovanejm delnic Eskomptne banke in je «pripomogla» do uspeha, ki je označen v zadnji bilanci pod izgubo z 92 miljoni lir. — Celokupni primanjkljaj se pa ceni na približno eno miljardo. Razmerje med aktivami in pasivami je potemtakem 77 : 100.

Ako pomislimo da vladajo gospodarsko življenje železni zakoni, kateri ne dopuščajo samovoljnosti, potem je naravno, da je prišlo do poloma Esk. Bke. Vsakemu štadiju gospodarskega razvoja sledi likvidacija prejšnjega. Topot je prišla na vrsto Esk. Bka, ki se ni znala prilagoditi sicer skromnejšemu, a zato solidnemu poslovanju. Esk. Bka se ni znala omejiti na obseg ki bi odgovarjal normalnejšim razmeram, ki se polagoma vračajo. Ona ni pripravila demobilizacije prevelikih kapitalov, ki je neobhodno združena z zmanjšanjem denarne cerkulacije in ni demobilizirala nove v vojni nastale vojne industrije, kateri je danes onemogočen obstanek, ker ne veljajo več pogoji, pod katerimi je bila ustvarjena, in radi inozemske konkurence.

Padec je prišel naglo in za široko javnost tudi nepričakovano, vsled česar je naravno, da je bil združen z velikim razburjenjem in precejšnjo paniko. Kmalu se je pa pokazalo, da je to izoliran pojav, ki znači le polom sistema, kateremu je načelovala Esk. Bka in, da je bil neopravičen strah, da bo povlekla Esk. Bka za seboj v prepad tudi ostale svobodne velebanke. Topot so pritisk dobro vzdržale in pokazale, da ni bilo med njimi in Esk. Bko interesnih zvez. Vsekakor pa bo ta polom tudi njim resno svarilo, ki naj pripravi čimprejšnji povratek k normalnim gospodarskim razmeram.

Borzna poročila.

Tečaji

Trst, dne 1. marca 1922.

Jadranska banka	130
Cosulich	265
Dalmatia	185
Gerolimich	1430
Libera Triestina	442
Lloyd	1290
Lussino	700
Martinolich	130
Oceania	230
Premuda	345
Tripcovich	260
Ampelea	590
Cement Dalmatia	385
Cement Spalato	257

Tuja valuta na tržaškem trgu:

Trst, dne 1. marca 1922.

ogrske krone	—.2.65 2.75
avstrijsko-nemške krone	—.32.— —.35
češkoslovaške krone	33.25.— 33.90
dinarji	24,—.— 25.—
leji	14.50.— 15.50
marke	8 15.— 9.15
dolarji	18.20.— 18.40
francoski franki	172.—.—172.50
švicarski franki	362.—.—366.—
angleški funti papirnati	81.70.— 82.15
angleški funti, zlati	96.25.— 98.25
napoleoni	77.— 77.75

Mali oglasi

se računajo po 20 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 2'—. Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 4'—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

ŠIVALNI stroji «Singer» se prodajajo na obroke, kupujejo se stari šivalni stroji, sprejemajo se popravila. Coroneo 1, Della Vedova- 390

SLUŽKINJA s spričevali se sprejme takoj. Coroneo 1, pri vratarju. 391

PEK z 10—15.000 L gotovine, postane takoj samostojen in lastnik hiše v prometnem kraju na deželi. Naslov pri upravništvu. 387

IVAN KACIN, Gorica, Via della Croce 10 (za Kornom), izdeluje vsakovrstne hormonije za pevska društva, cerkve itd. popravlja in uglašuje orglje in klavirje. Prodaja tudi na obroke. Zahtevajte cenik. 388

POZOR MIZARJI! vsakovrstni furnir krnise se dobijo pri Ivan Kacin, Gorica, via della Croce 10 Pošilja tudi po pošti. 389

CEPLJENE TRTE črne in bele se dobi v Trtnici Pipan, Preserje, Komen. 279

CEPLJENE TRTE in sadna drevesa, več tisoč dobite pri trtnici Forčič, Preserje-Komen. 351

NOVE POSELJE L 70.—, vzmeti 55.—, žimnice L 45.—, volnene L 90.—, Nočne omarice, umivalniki, chiffonniers, spalnice itd. po zmernih cenah v ul. Fonderia 3. 46

PRODAJALNA s koncesijo in vso opravo se proda. Lazar Anton, Škedenj, Ponte S. Anna št. 960. 379

ZDRAVILA za vse živinske bolezni, redilni prah, fluid itd. Lekarna v IL Bistrici. 28

PRAV DOBRO idoča špecerijska trgovina v Mariboru, se takoj proda. Pismene ponudb pod «864» na upravništvo. 34/12

POROČNA SPALNICA, jesenova, svetla, slavonsko delo, tovarniška cena L 2100.—, druga bukova, zajamčeno suha, psiha, zrcala L 1550.—. Velika izbera po konkurenčnih cenah. Turk, Via Rossini 20. 386

KROJAČNICA August Stular, ul. S. Francesco D'Assisi št. 34, III. nad. je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 9

ZLATO in srebrne krone plačam več kot drug kupci. Albert Povh, ozar. Mazzini 46 (v bližini drvenega trga). 10

POZOR! Srebrne krone in zlato po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, Via Madonnina 10. I. 16

PRIPOROČA se dobroznana brivnica Josip Jerman, Trst, ul. XXX Ottobre 14. 15

STEKLENE ŠIPE vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. Postrežba na dom. Cene zmerne. Piazza Oberdan št. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 22

NOVE POSTELJE iz trdega lesa L 100, vzmeti 55.—, žimnice 40.—, umivalniki, nočne omarice, chiffoniers, spalne sobe od L 1900 dalje. Fonderia 12, I. desno. 25

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 19

HIŠO z gostilno, trafiko in zemljiščem prodam po ugodni ceni. Ponudbe pod «Bodočnost 1922» na upravništvo «Edinosti». 42

SVINEC mehek (olovo) kupujem vsako množino. Naslov Kuret, Settefontane 1. 195

STARO ŽELEZO težko kupujem po L 18.—. A. Cerneca, Via Istitutto št. 8. 278

Primorci,

ki prihajate v Maribor, obiščite

restavracijo „Maribor" Grajski trg št. 1,

kjer se shajajo primorski Slovenci. Tam dobite tudi udobno prenočišče.

34/13 LOJZE BRATOVŽ.

Naznanilo.

Podpisano županstvo naznanja, da so **redni živinski semnji v Sežani** za govejo živino po dolgem času **zopet odprti.** 130

Županstvo v Sežani.

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5 %

vloge, vezane na trimesečno odpoved po 5½% ako znašajo 20-30.000 Lit. po 6% ako znašajo 30-40.000 „ po 6½% ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženje nad 2300 zadružnikov, vredno nad 50 miljonov lir.

Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu.

Centrala v Ljubljani.

Podružnice:

Celje, Borovlje, Gorica, Saraj., Split, Trst, Maribor Ptuj,

Delniška glavnica K 50.000.000. Rezerva K 45.000.000

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge v lirah na hranilne knjižice proti 3½% obrestovanju na žiro-račune proti 3% Za na odpoved vezane vloge plača obresti po dogovoru. Izvršuje borzne naloge in daje v najem varnostne celice.

Tel. št. 5-18. Blagajna je odprta od 9-13

Inserirajte v „Edinosti"

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

(prej Barriera)

OLD ENGLAND

Trst, Corso Vitt. Em. 26

(nasproti zastavljalnici)

□□□

Velika izbera oblek za moške in dečke površnikov, perila, pletenin in nogavic.

Na drobno. Na debelo.

Postrežba tudi v slovenskem jeziku

PREMOG

za peči in štedilnike po L 32 q, prosto na dom, plinove coke po L 40 q, drva po L 24 q.

Marsiljski strešniki, opeka.

Za velike množine cene po dogovoru.

DANIELE PILLIN, Trst, Coroneo 25

37 Telefon 1306.

„MIR"

Glavna vzajemna zavarovalna družba proti požaru in drugim nezgodam

s sedežem v Milanu.

Zastopnik družbe 29

„L' Urbaine" et „La Seine" v PARIZU.

— Društveni kapital 10,000.000. —

Zastopstva v

Avstriji, Ogrskem, Jugoslaviji, Transilvaniji.

Glavno zastopstvo za Istro

Trst, Via San Nicolo štev. 11.

Živinorejci in zadruge!

Prvovrstno seno (maggengo) po L 59.— in izvrstno zeleno deteljo-lucerno (erba medica) po L 62.— franko vsak kolodvor Julijske Krajine dobavlja na vagone od 60 q naprej

KMETIJSKA ZADRUGA V TRSTU VIA RAFFINERIA 7. (117)

RENATO LEVI MINZI

fu Alessandro 36

Trst, via San Sebastiano 3, Trst

Velika izbira pohištva, žimnic in vatirane odeje po zmernih cenah.

Zastopstvo za Julijsko Krajino

Ermanno Morgenstein — Trst

Via Ugo Polonio 3 21

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom,

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca štev. 19, 1. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zapr

Št. telef. 25-67.

Velikanske cene

plačam za **KUNE in ZLATICE.**

Lisičje, dihurjeve, vidrine, jazbečeve in zajčeve **KOŽE** plačujem po najvišjih cenah. 27

D. WINDSPACH, Trst, Via Cesare Battisti (Stadion) št. 10, II. nadstr.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000

Dunaj, Opatija, TRST, Zadar.

Afiilirani zavodi v Jugoslaviji: **Jadranska banka, Beograd** in njene podružnice v Celju, Cavtatu, Dubrovniku, Ercegnovem, Jelsi, Korčuli, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkoviču, Sarajevu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu.

Afilirani zavod v New-Yorku: **Frank Sakser Stade Bank.**

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 4%.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9.

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9. do 13. ure.